

DUMITRU
SOLOMON

Diogene cîinele

piesă nefilosofică

www.cimec.ro

În cetatea strălucitoare, placidă, obosită de războaie și de plăceri, incapabilă să-și repare trecutul și vigoarea, orgolioasă, mândră de tradițiile ei democratice, militare și intelectuale — lumea petrece. Petrece în neștiință și în uitare, istovită, blazată, încercînd să alunge gîndul de la ceea ce va veni sau ar putea veni, petrece într-un chinuit somn al rațiunii. Se împlinea profeția lui Socrate : Vă veți petrece restul vieții dormind... Un singur om încearcă să trezească cetatea din letargie. Acesta e sfrijitul Demosthene, poate mai inteligent și mai viteaz decît inamicul său principal, Filip al Macedoniei, dar neavînd formidabila falangă macedoniană, ei doar o sublimă și impalpabilă elocință.

Ce caută oare într-o lume coborînd spre amurg, sătulă de ea însăși, cerșetorii aceia care-și șipă nepăsarea față de bogăție, glorie și plăcere, dezbrăcîndu-se, fără rușine, înaintea poporului, de toate podoabele civilizației ? De unde a apărut Diogene, milogul, cinicul, fanfaronul ? Și, la drept vorbind, ce fel de istorie e asta, să domiciliezi într-un butoi, ca o murătură, și să dai oamenilor lecții, și să-ți refuzi totul, mîncare, băutură, femei, spectacole, și să te tăvălești vara în nisipul încins și iarna în zăpadă, ca să-ți călești trupul ? Dar pentru ce să-l călești ? Pentru alte flagelări, pentru alte cazne ? În ce scop, cu ce profit pentru tine sau pentru umanitate ? A fost Diogene „un Socrate nebun”, cum zicea Platon, ori pur și simplu un caraghios ? Un nonconformist sau un snob „avant la lettre” ? Libertate ? Față de ce ? De societate ? De istorie ? De sine ?

1. BANCHETUL

Așadar, Atena petrece. Banchet în casa arhontelui Aristodem. Lume bună, ceea ce înseamnă personaje din înalta societate ateniană, dar și intelectuali (oratori, filosofi etc.). Un chitarist masiv ciută, nebăgat în seamă de nimeni.

XENIADES (adresându-se tinărului Pasiphon): Te-am zărit ieri la teatru. Nădărduește că ți-a plăcut.

PASIPHON: Euripide e, după părerea mea, cel mai mare poet tragic.

XENIADES (se trage mai aproape): Fărăndoială. Baccanthele mi s-a părut o tragedie destul de drăguță.

PASIPHON (șocat): Drăguță?

XENIADES: Da, da, foarte drăguță. Cu mama aceea care își ucide fiul și apoi îi aduce capul fără să știe că-i capul lui... și pe urmă, cînd descoperă adevărul și urlă...

PASIPHON (indignat și pretios): Dar bine, aici se pun probleme fundamentale privind relațiile dintre om și divinitate, credință și necredință...

XENIADES: Sigur, sigur. Mi-a plăcut chiar foarte tare. (Către Aristodem.) De ce nu l-ai invitat și pe poet? Pare atît de talentat!

ARISTODEM (absent): Cine?

XENIADES (către Pasiphon): Cum spuneai că-l cheamă pe autorul de ieri?

PASIPHON (jignit în sentimentele sale estetice, cu jumătate de gură): Euripide...

XENIADES: Așa-i. De ce nu l-ai chemat și pe Euripide? Cred că-i un individ simpatic, după cum scrie...

PASIPHON (aerul): Era cam greu. Euripide a murit de mult...

XENIADES: Vai, sărmanul! N-am știut... (Pasiphon, scribit, se ridică și-și schimbă locul. XeniaDES, mirat, se adresează lui Aristodem.) De ce s-a supărat băiatul tău?

ARISTODEM: Habar n-am. E prea inteligent... Băieții ăștia pase idei și seot pe partea ailaltă numai vînturi. Dacă ar fi să îngășăm ogoarele numai cu produsele lor, s-ar usca pămîntul...

ARISTIP: Ai o bună cunoaștere a sufletului omeneș.

ARISTODEM: Asta ne deosebește pe noi, muritorii de rînd, de voi, filozofii. Voi cu-

noașteți sufletul în general, în timp ce noi, ăștilalți, cunoaștem sufletele. Pe fiecare în parte.

ARISTIP: Într-adevăr. E o deosebire ca de la cer la pămînt.

ARISTODEM: Recunoști, deci.

ARISTIP: Da. În timp ce voi, „ăștilalți”, simțiți foarte pe pămînt, noi, filozofii, simțim mult mai sus...

ARISTODEM: Te roade invidia, Aristip. Eu sînt bogat și arhonte, în timp ce tu nu ești decît un biet filozof sărac. Te chem, din cînd în cînd, la mine ca să-ți aflu părerile.

ARISTIP: Așa cum își cheamă bolnavul medicul. Asta nu înseamnă că medicul ar prefera să fie în locul bolnavului.

ARISTODEM (ride): Sînt bolnav? (Îl scuipă în obraz.)

ARISTIP (se șterge tacticos cu mîneca): Dacă pescarul îndură să fie mereu udat de apa mării ca să poată prinde pește, de ce n-aș îndura și eu să fiu udat de scuipatul tău pentru o mîncare de pește?

ARISTODEM: Nu se poate spune că strălucești prin demnitate, Aristip.

ARISTIP: Iar despre tine, Aristodem, nu se poate spune că strălucești prin inteligență.

ARISTODEM (zîmbește): Nu? Ei bine, vorbește-ne despre demnitate și despre inteligență. Să vedem care-i mai presus.

ARISTIP: Ești ridicol. Eu te-nvăț pe tine cum să vorbești, iar tu vrei să mă-nveți pe mine cînd să vorbesc?!

ARISTODEM (umiliția îl înfurie ca pe orice subintelectual incapabil de autoapărare): Filozof imputit ce ești! Marș în coada mescii!

ARISTIP (se ridică și se-ndreaptă, calm, spre locul unde se află oaspeții de mîna a doua; înainte de a se așeza chiar în coada mescii, îi strigă zîmbind amfitrionului): Te felicit. Aristodem. Ai găsit cel mai bun mijloc de a cînsti acest loc din coada mescii. (Se așază.)

PASIPHON : De ce înghiți toate jignirile asta? Ce cauți un om înțelept ca tine în casa tatălui meu?

ABISTIP : Cîul am avut nevoie de înțelepciune, m-am dus la Socrate. Acum, cînd am nevoie de bani, am venit la Aristodem.

UN COMESEAN : Și crezi că e vreo deosebire între Aristodem și tine?

ARISTIP : Dezbracă-ne pe amîndoi, dă-ne drumul în lume printre necunoscuți și ai să vezi...

XENIADES (de lingă Aristodem) : Dar de ce-l ții pe obraznicul ăla pe lingă tine?

ARISTODEM : Tu, bătrîne, ai un sclav care-ți spală picioarele?

XENIADES : Sigur că am.

ARISTODEM : Așa am și eu un filozof care-mi spală mintea.

XENIADES (cu dispreț) : Asta face cît un sclav?

ARISTODEM : Nu face, e drept. În schimb, mă costă destul de mult.

XENIADES (hlizindu-se) : Păi vezi?

ARISTODEM (îl apucă de gușă cu vîrfurile degetelor) : Mie, bunicuțule, îmi dă mina să cumpăr și filozofi. (Bate cu pumnul în masă. Urlă.) Ce-i plictiseala asta?! În casa lui Aristodem se petrece, nu se moțăie! (Se-ntoarce spre Chitarist, care cîntă.) Hei, Chitaristule! De ce nu cînti?

CHITARISTUL : Cînt, stăpîne.

ARISTODEM : Așa ciută și cotoiul, cînd e în călduri. (Cîțiva rid, mai mult de complezență.) Să vină dansatoarele! (Întră dansatoarele, însoțite de cîțiva instrumentiști. Încep să danseze. Adunarea se animă, se aud strigăte de satisfacție, încurajări, exclamații. Pe această atmosferă animată își face intrarea, neobservat de asistență, Diogene. E tînăr, desculț, are o manta veche, largă și zdrențuroasă, un băț grosolan și o desagă. Privește cu multă curiozitate în jur, se plimbă ca un stăpîn prin casă, fără jenă. Deodată, Aristodem îl vede, îl privește uimit, apoi bate din palme și cere liniște.) Tăcere! (Dansatoarele se opresc, muzicanții, cu excepția Chitaristului solitar, la fel. Se adresează lui Diogene.) Tu, ăla, cine ești?

DIOGENE (îl privește senin) : Dar tu, ăla, cine ești? (Risete.)

ARISTODEM (luat prin surprindere de insolența intrusului) : Eu sînt arhonte, Aristodem, magistrat, proprietar al acestei case și... (Își recapătă simțul umorului.) ...și supusul tău.

DIOGENE (simplu) : Eu sînt Diogene. (Asistența izbucnește în ris.)

ARISTODEM (care descoperă un mod de a-și mai înviora oaspeții) : Prin urmare, în-suși Diogene! (Către asistență.) Prieteni, iertați-mă, sînt un ignorant degustător și, pe deasupra, beat de vin. Cîne-l cunoaște pe... (Cu solemnitate apăsată, fără caricatură.) ...Diogene? (Tăcere.) Nimeni? (Tăcere.) Așadar, mă aflu într-o adunare de bețivi neștiutori ca și mine... (Clatină cu tristețe capul.) Să ne fie rușine!

DIOGENE (zîmbind) : Am venit de curînd la Atena. Totuși mă uimește neștiința voastră.

ARISTODEM : Pe tine te uimește. Pe mine, însă, mă cutremură. Dar să nu ne pierdem în nuanțe. Ai vreo treabă cu mine?

DIOGENE : Nici nu te cunosc. Am auzit gălgăie, am văzut lumină, am simțit miros de berbec fript și am intrat.

ARISTODEM : Bravo, Diogene! Ai simțit miros de berbec fript și ai intrat. De altfel, văd că te-ai îmbrăcat pentru banchet după ultima modă! (Hohote de ris.)

DIOGENE : Moda mă lasă rece. Ca și banchetul tău. (Rumoare.)

ARISTODEM : Așa?! Atunci de ce-ai venit?

DIOGENE : Fiîndcă sînt flămînd. Poruncește sclavilor tăi să-mi dea ceva de mincare.

ARISTODEM : Elegant mod de a cerși. Un veritabil aristocrat... (Un individ se apropie de Aristodem și-i șoptește ceva la ureche.) Nu cumva tu ești Diogene Cînele?

DIOGENE (simplu) : Da. Mi-e foame.

ABISTODEM : Cel care a fost exilat din Sinope...

DIOGENE : Da. Capăt ceva?

ARISTODEM : Ai fost exilat pentru falsificare de bani...

DIOGENE : Da. Capăt ceva?

ARISTODEM : După cîte știu eu, cinci ani de închisoare.

DIOGENE : După cîte știu eu, nu pot li pedepsi la Atena pentru ceea ce-am făcut la Sinope.

ARISTODEM : Firește. Dar bănuiesc că n-ai părăsit o meserie atît de... bănoasă.

DIOGENE : Ba am părăsit-o. Observasem, la un moment dat, că toți banii pe care-i falsificasem... erau falși. Așa că m-am apucat de altă meserie, mai puțin bănoasă.

ARISTODEM : Care?

DIOGENE : Filozofia. (Risete.)

ARISTODEM : Ești un fel de coleg cu prietenul meu Aristip.

DIOGENE : Aristip ți-e prieten? Aveam o părere mai bună despre el.

ARISTODEM (se supără) : Te sfătuiesc să nu fii obraznic!

DIOGENE : Cerusem mincare, nu sfaturi.

ARISTODEM : Dacă ești Diogene Cînele, ține! (Îl aruncă un os. Asistența ride, Diogene ia osul și-l pune în traistă.)

ARISTIP : Tinere, nu vezi? Ride lumea de tine!

DIOGENE : Lumea este liberă să ridă de mine. De jos în sus.

ARISTIP : Dacă vrei să devii filozof, trebuie să înveți să te porți cu oamenii.

DIOGENE : Tu, dacă știi să te porți cu oamenii, de ce stai la coada mesei? Văd că ești destul de bine îmbrăcat ca să poți șede alături de infumuratul ăsta care mi-a aruncat osul.

ARISTIP : Ca filozof, am acceptat misiunea de a onora acest loc...

DIOGENE : Ești filozof, care va să zică...

CHITARISTUL : E Aristip, elevul lui Socrate.

DIogene : Salut pe filozoful Aristip. Nu și pe sclavul Aristip, care s-a așezat în coada mesei ca să facă pe plac stăpînului.

ARISTIP : Ehe, tîncere obraznic, de cîte ori ai să pupi tu fundul mai marilor ca să capeti un locșor în coada mesei !

DIogene : Niciodată, bătrîne. Locul pe care stai tu nu mi se potrivește. Cred că aș vîrșa de scîrbă...

ARISTIP : Ca să verși, trebuie mai iutii să mîncîni. (Risete.)

ARISTODEM : Iar ca să mîncîni, trebuie mai iutii să ai ce.

DIogene : Un os mai capăt eu... Mi-e de-a-juns.

ARISTODEM : Pentru un ciîne și mie mi se pare de-a-juns. La urma urmei, de ce-ți spui „ciînele” ?

DIogene : Fiindcă mă gudur pe lingă cei care-mi dau ceva, îi latru pe cei care nu-mi dau și-mi înfig colții în ticăloși.

ARISTODEM : Așa ? Atunci, gudură-te, ciîne. (Risete.)

DIogene : Am spus : în ticăloși îmi înfig colții.

ARISTODEM : Mă așteptam să-mi mulțumești pentru os, ca un ciîne cuminte.

DIogene : N-am spus că-s cuminte.

ARISTODEM : Mă tem că am să pun sclavii să te scoată afară cu picioare în spate.

DIogene : Ciudat, îngădui atîția ciîni la masa ta și tocmai pe mine vrei să mă gonești... Dar important știi ce e, Aristodem ? Că nu-mi pasă. N-ai decît să pui sclavii să mă gonească. Ei rămîn sclavii tăi, tu rămîi sclavul furiei tale, în timp ce eu răuîn liber, așa cum am fost.

ARISTODEM : Grozav te mai lauzi, după ce oamenii din Sinope te-au condamnat la exil...

DIogene : Ce-are a face ? Și eu i-am condamnat să rămînă acolo. Cine suferă mai mult ?

ARISTODEM : Nu ești prost. Îmi place cum răspunzi.

DIogene : Nici măcar nu mă străduiesc să-ți placă. Părerea ta despre mine, bună sau rea, mă lasă la fel de rece.

ARISTODEM : Vîno, șezi aici, lingă mine. Meriți mai mult decît Aristip să ocupi locul ăsta.

ARISTIP : Primul pas al ciinelui către stăpîn...

DIogene (calm) : Sper că n-ai să-mi ceri nimic în schimbul neplăcerii pe care mi-o faci, așezîndu-mă alături de tine.

ARISTODEM : Eu nu cer niciodată. Eu dau.

DIogene (se așază pe locul indicat) : Eu, în schimb, nu dau niciodată. Să nu-ți faci iluzii.

XENIADES : Nu pricep, Aristodem, de ce te-neonjuri cu tot felul de indivizi dubioși...

DIogene : În afară de vorbele ramolitului ăsta se mai poate consuma ceva aici, Aristodem ? Doar nu m-ai poftit lingă tine ca să-mi hrănești urechile ?

ARISTODEM : Dar de ce nu te servești ?

Adună resturile ospătului. Ia oase, ia firimituri... E crăpănoaia aici pentru o haită întregă de ciîni...

DIogene (adună resturi și mîncîncă) : Nu-ți mulțumesc. Resturi sînteți, resturi dați.

ARISTODEM : O, te credeam numai obraznic ! Văd însă că ești un adevărat răzvrătit !

DIogene : Dacă disprețul e răzvrătire, sînt.

XENIADES : Am spus eu ! Am spus eu ! Vor să ne ia averea ! Vor să ne fiarbă în cazane ! S-au strîns cerșetorii în oraș ca muștele la hoit !

UN COMESEAN : Iar noi, în loc să-i stîr-pim, îi poftim la masă.

XENIADES (lui Diogene) : Vă știu eu pe voi ăștia. Faceți amor pe stradă, în văzul tuturor ! Deșănțaților !

DIogene : De ce trebuie să ne fie rușine, mușlică, de obligațiile pe care ni le-au lăsat zeii ?

XENIADES (fără pic de logică) : Îi defăimează pe zei ! Mi-a spus, mușlică ! Sînteți o adunătură de porci ! Refuz să mă ascult ! (Își astupă urechile cu palmele, dar imediat descoperă în fața lui o frumoasă ciozvirtă de herbec și se abandonează chemărilor misterioase ale sucurilor gastrice.)

DIogene (rîzînd, cu gura plină) : Așa faceți cu toții ! Vă astupați urechile cînd auziți o „necuvîință” și, pe urmă, vă grăbiți să vă destupați urechile și să vă astupați burțile. Urechile nu suferă de foame. Așa că o să auziți, voi, ăștia, imbuibați, lucruri din ce în ce mai îngrozitoare. Și o să vă fie tot mai greu să vă astupați, concomitent, și urechile, și burțile.

ARISTODEM : E adevărat ce spui. Dar periculos.

DIogene : Tot ce-i adevărat e periculos.

ARISTODEM : Dar nu tot ce-i periculos e inevitabil. Așezarea noastră e mult prea trînică și mult prea bine apărată ca s-o elătinați voi.

XENIADES (lui Diogene) : Ce-i, mă, derbedeule ? Vrei să mă clatinî tu pe mine ?

DIogene : Nici nu mă gîndesc. Te clatinî singur.

XENIADES (se ridică, face cîțiva pași, bine împleticiți) : Cine se clatină ? Eu, care am fost printre cei treizeci de tirani ai Atenei ? Eu, care i-am pus cu botul pe labe pe democrați ? Eu, care am trimis la moarte doi generali ?

ARISTIP : Asta e prost la noi, în Atena. Fiecare se laudă cu cîți oameni a omorît...

XENIADES : Legea m-a dat dreptul să-i omor. N-am făcut nimic împotriva legii.

DIogene (se ridică) : Ce lege ? Există la capătul lumii — și poate că nici nu-i atît de departe capătul ăsta al lumii — niște oameni care mîncîncă oameni. Asta e legea lor. Tot lege. (Ridică din umeri.) La drept vorbind, nici nu mi se pare o lege rea. Sînt unii care au o carne bună și grasă și care ar fi mai de folos în burțile semenilor decît cocoțați pe spinarea lor... De ce vă tot aco-

periți cu legea asta-a voastră ? Cu legea asta care vă dă niște drepturi minunate, ca, de exemplu, să-i omoriți pe cei mai viteji bărbați ai cetății, sau pe cel mai înțelept om din lume, pe Socrate. Pe legea asta scuipe cu plăcere, iar dacă aș fi mînat ceva în ultimele zile, știți voi ce-aș mai fi făcut pe ea...
ARISTODEM (îzbucnește în ris) : Bravo ! Ce-mi place mie la tineretul ăsta, e că-i slobod la gură și că nu și-a pierdut, ca noi, bătrîni, simțul umorului.

XENIADES : Sigur, încurajează-i !

ARISTODEM : Ciinele care latră nu mușcă.

XENIADES : A spus că-și înfige colțul în ticăloși.

ARISTODEM : De ce ți-e teamă, Xeniiades ? Doar tu nu ești ticălos ! Tu respecți legile.
XENIADES (împermeabil la ironie) : Da. Le-am respectat și le respect cu sfințenie. El nu le respectă !

ARISTODEM : El e tînăr. Asta-i hazul lui.

DIOGENE : Exact. Asta-i hazul meu. Cine respectă legile e sclavul lor. Cine nu respectă legile e liber. Hazul meu e că sînt liber.

ARISTIP : Cit de mult te înșeli ! Nu există libertate în afara societății, Diogene.

ARISTODEM : Nu există nimic în afara societății.

DIOGENE : Dacă te gîndești bine, nici înăuntrul societății nu există nimic.

ARISTODEM : Și osul de unde ai să-l iei ?

ARISTIP : Osul acela tot societatea l-a aruncat.

DIOGENE (zîmbind) : Da, dar odată aruncat, osul a devenit liber de societate, s-a întors în natură. Ca și mine. Amîndoi sîntem liberi : eu să-mi aleg osul, osul să mă aleagă pe mine. (Risete.)

XENIADES (total lipsit de simțul umorului) : Îl auziți ? Vrea să fie liber să-și aleagă osul ! Nici eu nu pot să-mi aleg osciorul pe care-l vreau...

PASIPHON : Unul mai moale, să meargă și fără dinți...

XENIADES : Aristodem, tu auzi ce grozăvii se spun sub acoperișul casei tale ?

ARISTODEM : Fii calm, Xeniiades. Așa sînt căteii. Umblă după un ciolan mai mare. Cînd au să ajungă dulăi, au să aibă și ciolanul și să-i vezi ce-or să-l păzească să nu-l ia căteii de mîine... Îl știi pe Heraclit ?

XENIADES : Care ? Măcelarul acela cit un bivoli ?

ARISTODEM : Nu. Filozoful.

XENIADES : E și un filozof cu numele ăsta ? De unde să-i știu pe toți filozofii ? Că-s mai mulți ca oamenii.

ARISTODEM : Pe Heraclit puteai să-l cunoști, că-i deștept. El zicea un lucru interesant : „Nu poți să te scalzi de două ori în același fluviu”. Ce părere ai ?

XENIADES : Ba eu m-am scaldat de mai multe ori în același fluviu.

ARISTODEM : El spune că nu te-ai scaldat.

XENIADES : De unde știe el de cîte ori m-am scaldat eu ?

ARISTODEM : Nu știe, că a murit demult.

Nu-i așa, Aristip ? Dar știe că nu te poți scalda de două ori în același fluviu, fiindcă apa curge, vine mereu alta, este mereu alta...

XENIADES : Ce mai filozofie de doi bani ! „Altă apă” !

ARISTODEM : Chiar dacă ție nu-ți place, așa este. Fluviul în care te scalzi e mereu altul. Și apa în care se scaldă Diogene, că la el am vrut să ajung, e mereu alta. Azi e așa cum e, mîine o să fie altfel... Nu ne întîlnim niciodată cu aceeași apă, Xeniiades. Nu ne întîlnim niciodată cu același Diogene.

ARISTIP : Mă bucur că un elev atît de slab ca Aristodem a reținut ceva din vechii filozofi.

ARISTODEM : Nu te bucura încă. S-ar putea să ai oareșicări dezamăgiri.

DIOGENE : Pe mine, în orice caz, n-o să mă vedeți scaldîndu-mă în alte ape. Mai iutii, pentru că nu mă scald niciodată. (Risete.) Apoi, fiindcă altă apă decît cea a libertății nu cunosc și nici nu vreau să cunosc. (Se înfurie brusc.) Și, la urma urmei, ee naiba caut eu în mijlocul vostru, cînd n-avem nimic comun ? ! Mi-ați aruncat osul, v-am făcut onoarea de a-l inhăța, gata ! (Se ridică și se îndreaptă spre ieșire.)

ARISTODEM (calm) : Un ciine linge mina celui care l-a hrănit.

DIOGENE : Dacă ai fi ciine, ai ști mai bine ce face un ciine. Iată ! (Se întoarce și, spre stupefacția generală, urinează la picioarele lui Aristodem.) Asta face un ciine. (Se îndreaptă din nou spre ieșire.)

XENIADES (se agită isteric) : Puneți mîna pe ticălos ! (Doi sclavi se reped la Diogene și-l înșfacă.) Ce stați ? Luați-l la bătaie pe nemernic !

DIOGENE (zîmbind) : Ce stați ? Luați-mă la bătaie ! Doar v-am udat stăpînul...

ARISTODEM : Lăsați-l ! (Sclavii îi dau drumul.) Ești liber, Diogene.

DIOGENE : Știu. Și e bine că o știu și tu. (Iese.)

XENIADES : De ce i-ai dat drumul ? Bandytul ăsta e un pericol public, un dușman al poporului !

ARISTODEM : Ca să-i faci credincioși pe ei mi nu trebuie să-i bați. Mai rău îi întăriți.

XENIADES : Dar ce le faci ?

ARISTODEM : Îi drezezi.

PASIPHON (se ridică) : Mi-e scîrbă. Plec.

XENIADES : Uite, și lui Pasiphon, deși e tînăr, i s-a făcut scîrbă de obrăznicia acestui vagabond netrebnic.

ARISTIP (zîmbind) : De noi îi este scîrbă. Nu-i așa, Pasiphon ?

PASIPHON : Așa e. (Iese.)

XENIADES : De necrezut ! Fiul tău ! E și el în bandă !

ARISTODEM : E și el tînăr.

XENIADES : Trebuie să facem ceva, Aristodem, ești arhonte, ai putere. Nu putem lăsa tineretul să se poarte într-un chip atît de scandalos !

ARISTODEM : Ai ținut vreodată în mână un fir cu plumb, din acelea pe care le folosesc zidarii ?

XENIADES (nu pricepe nimic) : De ce să țin ? Ce legătură are cu...

ARISTODEM (leagă de capătul unei sfori o cupă și o face să penduleze) : Uite, cam așa ar fi. Împingi plumbul într-o parte, și el fuge în partea cealaltă. Dacă-l lași să penduleze puțin, se liniștește și revine la poziția inițială. Așa e și cu tinerii ăștia. Oricât i-ai împinge într-o parte sau alta, ei se întorc la poziția verticală, care, orice s-ar spune, este poziția demnității.

XENIADES (disperat) : Atunci, ce-i de făcut ?

ARISTODEM (suride afabil. Taie cu un cuțit firul, iar cupa cade cu zgomot pe pământ. XeniaDES privește buimac, fără să priceapă nimic. Aristodem bate din palme. Apar doi indivizi, pe care-i vom numi Slujbașul I și Slujbașul II. Se apropie de Aristodem, care le șoptește ceva, apoi se îndepărtează în tăcere) : Ei, ce stați cu toții așa posomorîți ? Petreceți, lașilor !

Interludiu

Diogene stă cu mîna întinsă în fața unei statui. Apare Aristip.

ARISTIP : Ce faci, Diogene ? Cerșești de la o statuie ?

DIogene : Trebuie să mă-nvăț să fiu refuzat.

ARISTIP : Îți arde numai de glume.

DIogene : Dacă nu mi-ar arde de glume, aș fi cel mai trist și mai ursuz dintre oameni.

ARISTIP : Un filozof trebuie să fie oglinda omului. Nu o maimuță blizită.

DIogene : Și de unde știi, Aristip, că omul nu e, în realitate, o maimuță blizită, iar eu sînt adevărata lui oglindă ?

ARISTIP (zîmbește) : Păcat, ești un tînăr inteligent !

DIogene : Sînt inteligent, e drept, dar care-i păcatul ?

ARISTIP : Nu-ți întrebuințezi inteligența în scopuri folositoare.

DIogene : Dacă mi-am întrebuințat inteligența ca să smulg un zîmbet filozofului Aristip, care, se știe, n-a zîmbit niciodată, înseamnă că am întrebuințat-o în scopuri nefolositoare ?

ARISTIP : Ar trebui să-ți găsești și tu un rost, Diogene.

DIogene : Mi l-am găsit : gîndesc.

ARISTIP : Ar trebui să te așezi undeva, să nu mai vagabondezi, să nu mai cerșești, să nu mai fi hăituit.

DIogene : Dacă n-aș vagabonda, dacă n-aș cerși, dacă n-aș fi hăituit, crezi că aș mai putea gîndi ?

ARISTIP : Eu cum gîndesc așa ?

DIogene : Tu gîndești așa, fiindcă tu ești Aristip. Eu gîndesc altfel, fiindcă eu sînt Diogene. Socotești că oamenii au nevoie de doi Aristipi, sau mai curînd de un Aristip și un Diogene ?

ARISTIP : Văd că la toate ai răspuns.

DIogene : Care filozof nu are răspuns la toate ?

ARISTIP : Socrate.

DIogene : De aceea l-au ucis. Eu vreau să trăiesc.

ARISTIP (clatină capul) : Și din răspunsuri se poate muri.

DIogene : Mai ales din răspunsuri obraznice.

ARISTIP : Mă bucur că ai devenit mai înțelept.

DIogene (afurisit) : Ei, te bucuri ! În sinea ta ești încredințat că numai tu poți fi înțelept.

ARISTIP : Gîndești foarte urît despre mine, Diogene.

DIogene : Nu te necăji. Și eu, la rîndul meu, sînt încredințat că nu mai eu pot fi înțelept. Dacă n-am gîndi așa, ce rost ar mai avea să ne ocupăm eu filozofia ?

ARISTIP : Dacă am gîndi cu adevărat așa, ar înțepeni totul în nemișcare, mai ales gîndurile.

DIogene (se chinuiește enorm să accepte dreptatea celuilalt) : Da... se pare... cred... e posibil să ai dreptate... La ce mi-ar folosi înțelepciunea, dacă n-aș ști că și tu, și altul sînteți înțelepți ?... S-ar usca în mine...

ARISTIP (bucuros să-l vadă învins) : Ești tînăr, dar ai un suflet de bătrîn.

DIogene : Asta îmi face, desigur, cinste.

ARISTIP : Bătrînii sînt, poate, mai înțelepți, dar și mai răi.

DIogene : Înseamnă că ți-a slăbit memoria. Aristip, și nu mai ții mînte cîtă răutate se poate aduna în sufletul unui tînăr.

ARISTIP : Să fim prieteni, Diogene. (Îi întinde mîna.)

DIogene (nu schițează nici un gest de a strînge mîna bătrînului filozof) : Nu pot fi prieten cu nimeni.

ARISTIP : Cine nu poate fi prieten, nu poate fi decît sau stăpîn, sau sclav.

DIogene : Sau liber.

ARISTIP : Așa am spus : liber sau sclav.

DIogene : Nu, ai spus : stăpîn sau sclav.

ARISTIP : Stăpînii sînt liberi, firește.

DIogene : Nu. Ei sînt legați de sclavi și de ceilalți stăpîni, de legile care-i întăresc în existența lor de stăpîni, care le dă dreptul să aibă sclavi. Liberi nu pot fi decît cei care nu sînt nici stăpîni, nici sclavi, nici — nu te supăra, sau, dacă vrei, supără-te — nici prieteni.

ARISTIP : Asta nu-i filozofie de om.

DIogene : De cîine. (Scoate din traistă niște frunze de salată și începe să mănînce.)

ARISTIP : Frumos îți șade să mănînci aici, în piață !

DIogene : Păi, dacă aici, în piață, mi s-a făcut foame ? !

ARISTIP : Pe toate le-ntorci pe dos, Diogene.
DIOGENE : Ești convins că așa, neîntoarce pe dos, erau pe față ?
ARISTIP (supărat) : Nu se poate discuta cu tine !
DIOGENE : N-am început eu discuția.
ARISTIP : Ești rău și orgolios. Au să te ocolească oamenii. (Se îndreaptă spre ieșire.)

DIOGENE : Asta și vreau : să mă ocolească. (Strigă în urma lui.) Și te sfătuiesc să măninci și tu frunze de salată. Sint foarte folositoare. Pentru minte. (Aristip nu răspunde. Diogene a rămas singur. Continuă să mănince și murmură.) Am fost rău cu el... Și n-am vrut, zeii mi-s martori... De ce oare nu pot fi și eu bun ?... Măcar o dată...

2. CERUL ATENEI

Stradă în Atena. E dimineață. Cei mai mulți nu s-au trezit încă, moleșiți de petrecerile nocturne. Diogene se oprește în dreptul unei case, bate cu toiaagul în ușă. Nu răspunde nimeni. Bate din nou. În sfârșit, apare capul somnoros și ciufulit al unei femei tinere.

FEMEIA (îl vede zdrențaros și murdar) : De dimineață vă apucați de cerșit ! N-am nimic ! Muncеște, ești tinăr ! Cine nu muncește, nu mănincă.
DIOGENE : Iar cine nu mănincă, nu muncește. (Arată traista goală.) Poate ai un pat pentru cîteva nopți...
FEMEIA : Un pat ? Pentru cine ?

DIOGENE : Pentru un filozof.
FEMEIA (seurt) : N-am. (Simte nevoia să se explice.) N-am paturi pentru filozofi. Țștia se instalează și nu mai pleacă... Și nici nu plătesc... Și trăiesc și mult...
DIOGENE (zimbînd) : Poate ai norocul să ti-l condamne la moarte și scapi mai curînd de el.

FEMEIA : Unde-i filozoful ?

DIogene (își desface brațele) : În fața ta.

FEMEIA (grimasă) : Tu ?

DIogene : Nu-ți vine a crede ?

FEMEIA : După cât ești de jegos, pari într-adevăr filozof.

DIogene : Îmi deprind trupul cu praful în care se va întoarce. Facem tirgul ?

FEMEIA : Ce tirg ? N-am decît un pat. Și-n ăla dorm eu.

DIogene : Dacă mă iei în patul tău, îți dau lumină și căldură.

FEMEIA : Lumină, tu !

DIogene : Lumina înțelepciunii și căldura trupului.

FEMEIA : De înțelepciune n-am nevoie. O dec prost și-așa. Și căldură... (Ride.) Nu cred că trece căldura prin jegul ăla al tău !

DIogene (clipind vesel) : Pentru tine, frumoasă... și pentru patul tău, aș fi în stare să mă și spāl.

FEMEIA (îl examinează încă o dată) : Dacă te speți, vino !

DIogene (amar) : Ce curioasă e lumea asta ! Nimeni nu-ți dă ceva fără să-ți ceară ceva. Ești singură ?

FEMEIA : Sint singură.

DIogene (intuiește o primejdie) : Te previn că și eu sint singur. Nu te amăgi : două singurătăți n-au dat niciodată o împlinire. Cei singuri rămîn mereu singuri, chiar dacă se adună, așa că vei avea de-acum înainte nu o singurătate, ci două. Pe mine mă cheamă Diogene.

FEMEIA (îi atinge fața cu degetele) : Nu înțeleg, Diogene. Prin patul meu au trecut o groază de bărbați. Doar pe unul îl țin minte : avea ochii albaștri și glasul blind, blind... Acum... după alțiia ani... abia acum am început să pricep. (Cu furie.) Mă iubea, nenorocitul ! (Brusc.) Eu sint femeie. De aceea sint singură. Dar tu ești bărbat, tu n-ai trebui să fii.

DIogene : Ca să nu fii singur, trebuie să găsești un om, măcar un om. Asta caut... (Își dă seama că pe Femeie n-o interesează căutarea lui.) Să știi că-mi plăci, așa, buimacă de somn, cu pleoapele aproape închise ca să nu fugă visele frumoase...

FEMEIA (cu disperare) : Urite, Diogene ! Cele mai urite vise ! Hai, intră odată !

DIogene : Jegos cum sint ?

FEMEIA (îl apucă de mină) : Am să-ți fac o baie cum n-ai făcut de cînd crai copil (O secundă îl privește în ochi, apoi, cu o voce simplă și egală, cum numai copiii pot avea cînd spun lucruri grave.) Și pe urmă mă mîrit cu tine.

DIogene (își smulge mîna) : Ce-ți dă prin cap, femeie ? Eu sint un om liber ! (Se retrage un pas.)

FEMEIA : Liber, dar singur.

DIogene : Liber, deci singur.

FEMEIA (pe pămînt) : Atunci de ce naiba mai cauți un om ?

DIogene (zîmbește unui gînd al lui) : Toți filozofii au căutat ceva. Țsta e blestemul lor : să caute. Știu bine că n-am să găsesc...

FEMEIA : Ai să trăiești ca un ciine.

DIogene : Așa trebuie.

FEMEIA : Și ai să mori ca un ciine.

DIogene : Oamenii mor mai frumos decît ciinii ? Nu, fetițo, astăzi și tot restul vieții mele nu mă înșor. Îmi pare rău de ființa ta singură și bună...

(Se îndepărtează. Femeia rămîne nemișcată în pragul casei, fața ei somnoroasă nu exprimă nimic, decît poate puțină milă pentru filozoful zdrențăros și murdar, care acum bate cu toiagul în ușa altei case. Femeia se retrage încet în casă, închizînd ușa în urma ei. La colțul străzii apar cei doi slujbași pe care i-am văzut în casa lui Aristodem. Diogene bate insistent în ușa casei. Apare un bătrîn.)

BĂTRINUL : Ce dorești, tinere ? (Îl privește cu atenție.) Stai, am să te cîntesc cu o bucată de piine și o bucată de carne.

DIogene : Cu bucățile astea vrei să mă ciștiți o bucată de bunăvoință din partea zeilor ? Am nevoie de un pat. Noaptea asta am dormit sub cerul liber, în stradă. Și străzile voastre put îngrozitor și sint pline de șobolani.

BĂTRINUL : Nu ești de-aici...

DIogene : Din Sinope. M-au alungat idioții, fiindcă făceam bani falși.

BĂTRINUL : Bani falși ? E rău.

DIogene : Banii buni sint și mai răi. Cei falși murdăresc numai mîinile. Cei buni murdăresc și sufletul. Dă-mi un pat pentru cîteva nopți.

BĂTRINUL : Și cu ce-mi plătești ? Cu de ăia care murdăresc mîinile sau cu de ăia care murdăresc sufletul ? (Zîmbește.)

DIogene (zîmbește și el) : Ca să nu ai îndoieli, n-am să te plătesc deloc. Sint sărac ca o piatră pusă pe altă piatră.

BĂTRINUL : Acum cu ce te ocupi ?

DIogene : Contemplu universul. Sint filozof.

BĂTRINUL : Timpită meserie ! Nu te alegi cu nimic. Ai și discipoli ?

DIogene : Tu ai fi primul...

BĂTRINUL (cînjește) : Prea tîrziu, tinere. Mai am puțin de trăit și nu-i nici o școală să mori filozof. Hai, vino, îți dau un pat, numai să taci. La prima vorbă înțeleaptă, te dau afară ca pe un netrebnic ! (Diogene dă să intre, dar cei doi slujbași ai lui Aristodem se apropie și-l flanchează.)

SLUJBAȘUL I : Domol, domol. Actele !

DIogene : Ce acte ? Sint un om liber.

SLUJBAȘUL II : Toți cetățenii liberi trebuie să aibă acte.

DIogene : Eu nu sint cetățean. Eu sint Diogene.

SLUJBAȘUL II : Nu mai spune ! După cîte știn eu, și ăia care se numesc Diogene trebuie să aibă acte. (Face bancuri.) De unde să știm noi că ești Diogene și nu altul, care se ascunde sub numele ăsta ?

SLUJBAȘUL I : Dacă n-ai acte, ai să mergi la închisoare.

DIOGENE : Foarte bine. Tot căutam eu un acoperiș, sub cerul Atenei.

SLUJBAȘUL II : Parcă ziceai că ești un om liber. Ce să caute nu om liber la închisoare ?

DIOGENE : Libertatea este înăuntrul meu și n-o puteți închide.

SLUJBAȘUL II : Unde-am mai auzit eu vorbele astea frumoase ? Actele !

BATRINUL : Ii primesc în casa mea.

SLUJBAȘUL I : Tu să taci, moșulică ! N-ai voie să primești vagabonzi, meteci, indivizi dubioși. Vrei să plătești amendă ?

BATRINUL : Amendă ? Sint sărac. Aproape tot atât de sărac ca omul acesta.

SLUJBAȘUL I : Atunci vezi-ți de treabă ! Ca să nu faci pușcărie... Și nu mai deschide ușa tuturor veneticiilor. (Lui Diogene.) Iar tu șterge-o cit mai repede, pină nu ți-am rupt făleile ! (Bătrînul intră în casă, speriat.) Cară-te, vagabondule !

DIOGENE : Parcă mă amăgeați cu o dulce închisoare...

SLUJBAȘUL II : Ai vrea tu să te țină statul pe casă și masă... Dar nu ești cetățean al Atenei.

DIOGENE : Sint cetățean al lumii.

SLUJBAȘUL I : O, asta e ceva nou ! (Către colegul său.) Cetățean al lumii... Ar fi un fel de spion, nu-i așa ?

SLUJBAȘUL II : Ba mai curînd un fel de nebun.

DIOGENE (se enervează) : Dar voi cine sinteți ?

SLUJBAȘUL I : Ordinea.

DIOGENE : După felul în care vă purtați cu mine, înțeleg că eu sint dezordinea.

SLUJBAȘUL II : Se vede că-i filozof.

DIOGENE : Prin urmare, mă cunoașteți. Atunci, de ce-mi mai cereți actele ?

SLUJBAȘUL I : Așa e legea.

DIOGENE : Pentru a doua oară aud la Atena de lege. Aseară, am nimerit în casa unui individ puternic și obraznic. Aristodem parcă, unde se discuta despre lege ca despre o curvă de lux.

SLUJBAȘUL I (îl pâlmuiește) : Cum îndrăznești ? !

DIOGENE : Palma asta e pentru lege sau pentru Aristodem ?

SLUJBAȘUL I : Ca să nu te frămînte nesiguranta, uite ! (Îi mai dă o palmă.) Și pentru una și pentru alta. (Își face apariția, în capul străzii, Aristodem.)

DIOGENE : Aceași mină care apără legea, îl apără și pe Aristodem.

ARISTODEM (se apropie) : Treceam întimplător și mi-am auzit numele. Ce s-a întimplat, Diogene ?

DIOGENE : Trebuie să fii din cale-afară de înțelept ca să treci întimplător tocmăi cînd ți se rostește numele. (Aristodem ride.) În numele tău, am și încasat o palmă ; de fapt, două. Cealaltă era în numele legii.

ARISTODEM (indignat) : Cine a îndrăznit să te pâlmuiască ?

DIOGENE : Acești doi bărbați viteji, care țin ordinea în palme.

ARISTODEM (furios, celor doi) : Imbecililor ! Unde vă treziți ? Trăim într-o cetate democratică.

SLUJBAȘUL II : A insultat legea.

ABISTODEM : Legea e deasupra oricărei insulte.

SLUJBAȘUL I : Și pe tine te-a insultat.

ARISTODEM : Dar cine sint eu, prostule, ca să fiu apărât de insulte ? Nu-s și eu om, ca oricare altul, n-am și eu dreptul să fiu ocărit, așa cum am dreptul să fiu lăudat ? ! Pieriți imediat din ochii mei ! (Slujbași pleacă năuc.)

DIOGENE : Bun ! Păcat de palmele alea !

ARISTODEM (ride) : N-am ce-ți face. Chiar dacă-i pâlmuim și eu pe ei, tot nu te despăgubeam... Ar fi fost trei pâlmuți în loc de unul.

DIOGENE : Ca să ajungem la înțelepciunea asta, nu era nevoie de cîteva mii de ani de civilizație. Cred că oamenii pot deveni înțelepți milenari în numai cîteva clipe.

ABISTODEM : Sau niciodată. Ce faci ? Unde locuiești ?

DIOGENE : Tocmăi încercam să fac un schimb. Oferam minumatul cer al Atenei pentru un prăpădit de pat.

ARISTODEM : Ești generos, tinere. Și nu ți-a oferit nimeni un pat ?

DIOGENE : Băieții aceia drăgălași mă ispiteau cu un colțor de pușcărie. Nu m-am hotărît ce să aleg.

ARISTODEM : Într-adevăr, dilemă grea. N-ai vrea să locuiești la mine ?

DIOGENE (categoric) : N-aș vrea.

ARISTODEM : Un filozof e aproape tot atât de trebuincios pe lingă casa omului ca și un ciine.

DIOGENE : Mai ai unul. Pe Aristip. Ar fi îngheșuală prea mare.

ARISTODEM : Sint gata oricînd să dau un ciine bătrîn, pentru unul tinăr și cu colții ascuțiți.

DIOGENE : Tinerii sint cam sălbatici, Aristodem. Mușcă.

ARISTODEM (zimbînd ușor) : Îi imblinzim. Și fiarele pot fi imblinzite.

DIOGENE : Ce sens ar mai avea lumea dacă toate fiarele și toți oamenii ar fi imblinziți ? Nu ne-ar mai rămîne nici măcar termeni de comparație. N-ai mai putea să spui : puternic ca un leu, rău ca un lup, viclean ca o vulpe...

ARISTODEM : Cu cît te arăți mai înțelept, cu atît crește dorința mea de a te lua lingă mine. Vii ?

DIOGENE : Prefer un pat la bătrînul care locuiește aici.

ARISTODEM : N-o să-ți dea. Nimeni nu vrea să plătească amendă sau să infunde pușcăria pentru un filozof vagabond și sărac.

DIOGENE : Și el e sărac.

ARISTODEM : Prea te increzi în omenia oamenilor, Diogene. Ai să ai un fluviu de dezamăgiri.

DIogene : Știu.

ARISTODEM : Și ai să rămii singur.

DIogene : Știu.

ARISTODEM : Și ai să mori ca un ciine.

DIogene (se înfurie) : Mi s-a mai spus asta azi ! (Apare Chitaristul pe care l-am văzut în casa lui Aristodem.)

ARISTODEM : Te-ai trezit, Chitaristule ?

Nici tu n-ai somn ?

CHITARISTUL : Am auzit că Diogene s-ar afla aici...

DIogene : S-ar afla.

ARISTODEM : Ai vreo treabă cu el ? (Ii aruncă niște măruntiș.) Cîntă !

CHITARISTUL : Cînt... dar nu pentru bani. (Nu ridică banii.) Cînt fiindcă îmi place să cînt. (Începe să cînte.)

DIogene : Cînti bine, Chitaristule.

ARISTODEM : Sint o mie, în Atena, care cîntă mai bine decît el.

DIogene : Acest băiat, cu forța și cu statura lui, putea să se facă tilhar de drumul mare. Dacă între cuțit și chitară a ales chitara, înseamnă că, oricum ar cînta, tot bine cîntă. (Chitaristul cîntă absent, ca și cum n-ar fi vorba despre el.)

ARISTODEM : Dar tu, care dintre atîtea meserii ai ales-o pe aceea de falsificator de bani...

DIogene : Banii nu i-am furat, am muncit pentru ei. Nimic nu-i mai greu de falsificat decît banii.

ARISTODEM : Cîm te hotărăști să vii la mine, caută-mă.

DIogene : Niciodată.

ARISTODEM (cu o lucire aparte în ochi) : În filozof nu trebuie să se exprime atît de categoric. Adevărata filozofie nu cunoaște cuvîntul niciodată. Hai, Chitaristule ! Am nevoie de tine, dau un banchet !

CHITARISTUL (cîntă, fără să se întrerupă) : Rămîn cu Diogene.

ARISTODEM (tresare) : O, ai căpătat curaj ! (Suride.) Vrei să pașteți puceii împreună ?

CHITARISTUL (rece) : Rămîn cu Diogene.

DIogene : Du-te, Aristodem. Cînd cîntă, e surd. Cînd are să obosească, o să-și audă cîntecul burții. Și tot la tine o să se-ntoarcă. Iar tu nu te mai împiedica înîmplător de mine.

ARISTODEM : Diogene, ți-am pregătit așternut de mătase. Cînd au să te doară oasele chinuite de piatra străzilor, cînd ai să te cerți cu șobolanii și ai să vrei un loc cald și liniștit, vino la mine. Te aștept. (Pleacă.)

DIogene : Vezi, Chitaristule, această lume este cu mult mai rea și mai vicleană decît bănuim noi. Ai crede că lovește cu palmele, cu pumnii, cu sărăcia, cu umilînța... Dar ea lovește cu nătasea și catifeaua, cu un blid de mîncare, cu plăcerile vieții. Pe dușmanii ăștia, ademenitori și vrăjiti, ca sirenele care-l ispiteau pe Ulise, pe dușmanii ăștia e mai greu să-i înfrunți... Acum, du-te, Chitaristule.

CHITARISTUL (se oprește o clipă din cîntecul său trist, legănăt) : Rămîn cu tine.

DIogene : Zadarnic. Sint singur. Sărăcia mea abia o port eu. Doi oameni n-ar putea-o duce, s-ar prăbuși sub povara ei. (Ridică de jos banii aruncați de Aristodem și-i întinde Chitaristului.) Ia banii ăștia și du-te. (Chitaristul nu se atinge de bani, se îndepărtează cițiva pași, apoi, de la distanță, îl privește pe Diogene și începe din nou să cînte. Diogene bagă banii într-o pungă legată de cordon.) Du-te naibii ! Ești nebun !... (Se întoarce și bate cu toiașul la ușa Bătrînului.) Hei, moșule ! (Bătrînul iese.) Ce facem cu patul acela ?

BATRINUL : Nu-l mai am. L-am făcut tăn-dări și am aprins focul cu el. Ca să frig bucata asta de carne. (Ii dă lui Diogene o bucată de carne și piine.)

DIogene (le ia) : Va să zică, ți-a fost teamă...

BATRINUL : Da, mi-a fost teamă. Și apoi mi-a fost rușine de teama mea și am pus patul pe foc. Cu bine ! (Întră în casă.)

DIogene (se cutremură de ris) : Dacă ți-a fost teamă și ție, bătrîne, care mai ai puțin de trăit și nimic de pierdut... Dacă și ție... (Se întoarce spre Chitarist.) Ar trebui să pleci cît mai repede, Chitaristule, tu nu ești făcut pentru suferință. (Apare Pasiphon, se îndreaptă spre Diogene.)

PASIPHON : Salut, Diogene !

DIogene : De unde mă cunoști ? (Pauză.) Parcă te-ăș cunoaște și eu. Și parcă nu...

PASIPHON : Ne-am întîlnit aseară la un banchet oribil.

DIogene : A. și tu erai printre lupii aceia flămînzi ai lui Aristodem ?

PASIPHON : Printre ei, da. Cu ei, nu. Îi urăsc din toată ființa mea.

DIogene : Ciudat ! Arăți ca un mulțumit.

PASIPHON (zîmbește) : Mulțumit ? De ce ? De cine ? Îi detest. Și pe infumuratul acela bogat de taică-meu și pe ramolitul de Xenia-des, pe toți.

DIogene : Dar ei îți dau să măninci.

PASIPHON : Fîndcă toată mîncarea e a lor. Și templele sint ale lor, și statuile, și filozofii... Trebuie să facem ceva, Diogene.

DIogene : La ce bun ? (Ride.) Crezi că tu, dacă vei deveni arhonte în locul lui Aristodem, vei fi mai bun ?

PASIPHON : Eu nu voi deveni arhonte, fiindcă nu vreau să devin.

DIogene : Atunci de ce să-i lovești cu pietre dacă nu vrei să fii în locul lor ? De fapt, ce vrei ?

PASIPHON (îl privește cu ochii mijiți) : De fapt, nu știu.

DIogene : Cum te cheamă ?

PASIPHON : Pasiphon.

DIogene : Ești fiul unui om bogat și puternic. Ce-ți mai trebuie ?

PASIPHON : Alceva.

DIogene (ride) : De pildă, sărăcia.

PASIPHON (exaltat) : Mă sufoc, înțelegi ? Nu vreau să mai trîndăvesc toată ziua, nu vreau să mai ascult povețele lor bune și folositoare, nu vreau să mai petrec la banchetele lor scabroase, să le aud pâlăvrăgeala plictisitoare și timpă. Mizerie !

DIOGENE : E greu să te dezveți de mizeriile astea. Există mizerii mai mari și mai adevărate.

PASIPHON (patetic) : Ție nu ți-e frică de ei, Diogene. Am văzut cum i-ai înfruntat la banchet. Trebuie să-i stringi de tineri...

DIOGENE : Să-i string ? Eu ? (Ride cu poftă.) De ce să-i string ? Și unde ? În jurul meu nu se pot stringe decît eiului și muștele. Nu am talent și nici ambiție de conducător. Și îmi place să fiu singur...

PASIPHON : Pe tine au să te asculte, fiindcă ești un proscris.

DIOGENE : Ce mai e și asta ?

PASIPHON : Aristodem a poruncit să nu îi primiți nicăieri. Oamenii lui colindă casele și-i amenință pe cetățeni cu amenzi și închisoare dacă te vor primi.

DIOGENE : Prin urmare, Atena nu mă vrea. (Zimbește cu duioșie.) Dar eu o iubesc. Nu voi pleca de aici decît mort.

PASIPHON : Trebuie să lupți.

DIOGENE (mirat) : Să lupt ? Pentru un loc sub cerul gol al Atticeii ? Pentru umbra pe care o culc pe pămîntul ei ? Nu, Pasiphon, eu nu sînt un luptător. Un luptător nu e niciodată liber. Este și el sclav. Sclavul ideii pentru care luptă.

PASIPHON (încălzit) : Dar lupți pentru ideea de libertate.

DIOGENE : Nu vreau să fiu nici sclavul ideii de libertate, înțelegi ? Nu vreau decît să fiu liber.

PASIPHON : Un om care doarme pe pămîntul gol și cerșește mîncare e un om liber ?

DIOGENE : Pămîntul e al nimănui... Sau al zeilor... Sau al naturii. Cerul așîderea. Iar pentru mîncarea pe care o primesc nu dau nimic în schimb, nici măcar un grăunte de recunoștință.

PASIPHON : Au să-ți faci zile amare, au să te alunge de peste tot, au să te urmărească pas cu pas...

DIOGENE : Zile amare ? Ce poate fi mai amar decît exilul ? Orice mi-ar face atenienii, nu-i vor întrece în cruzime pe cei din Sinope. Să mă alunge ? Unde ? Mai afară decît sînt, nu se poate.

PASIPHON : Au să te distrugă.

DIOGENE : Asta nu, fiindcă au nevoie de mine.

PASIPHON (nedumerit) : De tine ?

DIOGENE : Oamenii au nevoie de simboluri. Iar eu sînt un simbol.

PASIPHON : Un simbol ? !

DIOGENE : Simbolul libertății. E bine ca atenienii și toți ceilalți să știe că există un om liber, care trăiește după legea lui, care

face numai ce vrea el, care nu ascultă de zămeni și nu oprimă pe nimeni, un om-ciine, un ciine-vagabond, o făptură între cer și pămînt...

GHITARISTUL (care s-a apropiat) : Și eu vreau să fiu un om liber, un ciine, orice, numai să nu mi se arunce bani și să nu mi se poruncească...

DIOGENE : Dacă n-au să-ți arunce bani, Chitaristule, au să-ți arunce oase, ca la ciini... E vreo deosebire ?

PASIPHON : Am putea... (Ezită.) să ne organizăm...

DIOGENE (se întoarce spre el) : Țasta ce cuviut mai e ? De unde l-ai scos ?

PASIPHON : Am putea să ne adunăm toți aștia singuri, să ne unim...

DIOGENE : Dacă ne adunăm, dacă ne unim, nu mai sîntem singuri. Iar dacă nu mai sîntem singuri, nu mai sîntem liberi...

PASIPHON (agitat) : Tu nu vrei nimic ? Nu dorești nimic ?

DIOGENE : Să găsesc un om. Un om adevărat.

GHITARISTUL : Unde ai să-l găsești ?

DIOGENE : Nu știu. Îl caut. Poate că n-am să-l găsesc niciodată, dar menirea mea e să caut, să caut pînă la isovire.

PASIPHON (încet, Chitaristului) : E nebun.

GHITARISTUL (tare) : Nebunia lui Diogene îmi place.

DIOGENE (îi întinde Chitaristului bucata de carne primită de la Bătrîn) : Ia și tu din carnea asta. Ți-o fi foame... (Chitaristul ia carnea și începe să mănînce.)

PASIPHON (lui Diogene) : Fie că ești nebun sau nu, fie că vrei sau nu, eu îi voi aduna pe tineri în jurul tău.

DIOGENE (îngrozit) : Nu !

PASIPHON : Ți-e teamă ?

DIOGENE : Da. (Încet.) Nu vreau să am soarta lui Socrate...

PASIPHON : O vei avea pe a ta. (Se îndepărtează.)

DIOGENE : Stai ! (Vrea să plece după el.) Să nu faci asta ! Nu am nevoie de nimeni.

PASIPHON : Singur ai spus că ai nevoie de oameni. Am să-ți aduc oameni. (Se îndepărtează.)

DIOGENE (amar) : Idiotul ! Nu de oameni am nevoie, ci de un om. Ce să fac cu oamenii, dacă nu există omul ? (Se întoarce spre Chitarist, care tocmai a terminat de mîncat carnea, iar acum își șterge gura cu dosul palmei.) Bine, Chitaristule, eu ți-am spus să ieși din carne, nu să mănînci toată carnea. (Chitaristul îl privește consternat, se intristează brusc. Diogene zimbește.) Nu ești tu de vină. Cuvintele sînt de vină. Nu sîntem în stare să stăpînim cuvintele. (Chitaristul îl privește fără să priceapă. Diogene izbucnește în ris, ride cu poftă, cu drag.) Chitaristul începu și el să ridă. Rid amîndoi puternic, frumos, privindu-se...)

3. HIPPARHIA

Un cîmp la marginea Atenei. Aruncat, cine știe de cine, un butoi gol. Se aud pași gonind, voci ațîțate, respirația febrilă a unor oameni care fug. Apare în goană Diogene, privește agitat în jur, apoi se îndreaptă spre butoi și se ascunde în el. Îndată își face apariția cei doi slujbași, urmați de cîțiva cetățeni, printre care și o femeie tânără și foarte frumoasă, Hipparchia.

SLUJBAȘUL I : Pareă pe-aici a luat-o...

SLUJBAȘUL II : N-avea unde să se ascundă. Locul e pustiu.

HIPPARHIA : De ce-l fugăriți ? A făcut vreun rău ?

SLUJBAȘUL I : E vagabond.

HIPPARHIA : A făcut vreun rău ?

SLUJBAȘUL I : Trebuie să curățăm cetatea de vagabonzi.

HIPPARHIA (încăpățînată) : A făcut vreun rău ?

SLUJBAȘUL I : De ce te amesteci ? Hai, circulați ! (Hipparchia nu se clinteste.)

UN CETĂȚEAN : Trebuie lichidați toți vagabonzii ! O să ajungem să nu mai putem ieși din casă de atîția ciini fără stăpin.

HIPPARHIA : Toți au dreptul să trăiască.

SLUJBAȘUL I : Lăsați gura și plecați de-aici ! Unde s-o fi ascuns ciinle ăla ?

DIOGENE (scoate capul din butoi) : Aici. (Cei doi slujbași se reped spre el, dar Diogene înalță brațul cu palma întinsă.) Stați ! (Urmăritorii se opresc.) De ce anume sint învinuit ?

SLUJBAȘUL I : De vagabondaj.

DIOGENE : Asta cum s-ar traduce ?

SLUJBAȘUL II : Orice om care nu are un domiciliu stabil, care va să zică un acoperiș al său deasupra capului, este un vagabond.

DIOGENE (politicos) : Mulțumesc. (Pauză.) Eu am.

SLUJBAȘUL I : Ce ?

DIOGENE : Un acoperiș deasupra capului. Domiciliu stabil.

SLUJBAȘUL II : Unde ?

DIOGENE (arată butoiul) : Aici. (Asistența izbucnește în ris. Cei doi urmăritori se privesc nedumeriți.)

SLUJBAȘUL I : ăsta e butoi, nu casă.

DIOGENE : Cine a spus că e casă ?

SLUJBAȘUL II (către celălalt, cu voce încetă) : Legea nu precizează dacă e vorba de casă ori de altceva. Legea spune : domiciliu, acoperiș...

DIOGENE : Dacă nu credeți, poștiți în domiciliul meu. Are acoperiș, două intrări, două ieșiri... E cam strîmt, recunosc, dar pentru un om singur e de-ajuns.

SLUJBAȘUL I (în evidentă încurcătură) : Ce facem ? Il umflăm ?

SLUJBAȘUL II : Nu avem dreptul, cită vreme se află în domiciliul său.

DIOGENE (prefăcută indignare) : Ce e cu vagabonzii ăștia care dau fireaale domiciliului meu ? (Asistența ride.) Nimeni nu ne apără pe noi, gospodarii pașnici, de vagabonzii care mișună prin preajma caselor noastre ? ăștia-s în stare să-mi intre în casă și să-mi fure toată averia ! (Risete.)

SLUJBAȘUL II : Nu-ți doresc, Diogene, să mai dai ochii cu noi.

DIOGENE : Nici eu nu-mi doresc. Așadar, dorințele noastre coincid. Începutul armoniei dintre oameni... (Cei doi pleacă, însoțiți de risetele privitorilor. Diogene începe să cîrpească. Oamenii se adună, amuzați, în jurul lui.) O, zei, goi mai sînt oamenii! Iată-i cu cită grabă se adună ca să audă un om cîripind. Dar dacă voiam să vă spun ceva serios, nu v-ați fi înghesuit așa. Plecați, găunoșilor! (Oamenii se retrag ca din fața unui nebun. Doar Hipparhia rămîne.) Tu de ce nu pleci cu ci?

HIPPARHIA : Numele meu e Hipparhia, Diogene, și vreau să te ascult.

DIOGENE (agatat) : Nu mai am chef să cîrpească.

HIPPARHIA : Nu mă încîntă deloc cîripitul tău. Păsările cîrpească mai frumos și, oricum, mai adevărat.

DIOGENE : Atunci vrei, pesemne, să vezi cum se locuiește într-un butoi. (Hipparhia neagă din cap.) Ești prea frumoasă ca să te atragă chiar făptura mea.

HIPPARHIA : Chiar făptura ta mă atrage. (Se apropie.) Imi dai voie să rămîn puțin?

DIOGENE : Cerul e al zeilor, pămîntul al oamenilor, butoiul al nimănui.

HIPPARHIA : Am auzit vorbindu-se despre tine. Se spune că ești un om înțelept și curajos.

DIOGENE : Dacă a cerși e înțelepciune, iar a locui într-un butoi, curaj...

HIPPARHIA : Poate că a locui într-un butoi e înțelepciune, iar a cerși e curaj... De curaj și înțelepciune am nevoie, Diogene.

DIOGENE : N-am înțeles însă, de ce ai rămas.

HIPPARHIA : Dacă ar fi trăit Socrate, m-aș fi aruncat la picioarele lui și l-aș fi rugat : învață-mă!

DIOGENE : Trăiește Platon.

HIPPARHIA : Platon e rece și îndepărtat, ca o stea. Lui nu i-aș putea spune : lasă-mă să vin la tine și învață-mă!

DIOGENE : Unei femei nu-i trebuie înțelepciune. O femeie trebuie să știe să pregătească mese gustoase, așternuturi proaspete și nopți de dragoste.

HIPPARHIA : Dacă femeile nu vor învăța să fie înțelepte, vor învăța să fie sclave. Și vor fi sclave, statui, obiecte, femei-paturi, femei-băuturi, femei-case, femei-pomi...

DIOGENE (zimbînd) : Tu ce ai fi?

HIPPARHIA : Femeie-vreacă. (Continuă, ea și cum n-ar fi făcut nici un ocol.) Și fiindcă Socrate a murit demult, te rog pe tine : învață-mă.

DIOGENE (cu blîndețe) : Du-te acasă!

HIPPARHIA : Învață-mă să cunosc sufletul omenească, să gîndesc, să iubesc.

DIOGENE : De iubire nu poate fi vorba.

HIPPARHIA : De iubire este vorba întotdeauna.

DIOGENE : Despre asta nu știu nimic și asta nu se învață. Numai Platon crede că iubirea se poate învăța. Dacă n-ar fi fost prietenul lui Socrate, l-aș scuipa drept în

frunte... fruntea aia lată și senină a lui, sub care se ascund cele mai groaznice minciuni... (Se montează.) Platon trebuia să facă poezii, nu filozofie! În poezie se mai poate minți.

HIPPARHIA (elevă) : În filozofie nu se poate minți?

DIOGENE : Nu. Filozofia trebuie să urce de la adevăr în sus.

HIPPARHIA : Și mai sus de adevăr ce este?

DIOGENE : Visul.

HIPPARHIA : Platon nu visează?

DIOGENE (îndispus că se vorbește cam mult de Platon) : Cum o să viseze asta, care se lăfăie în palatul lui Dionysios, la Siracuză, înfruptîndu-se din cele mai bune mincături și huzurînd ca un priîț.

HIPPARHIA : Oare nu ești nedrept cu el?

DIOGENE : Cu cei care stau în palate și vorbesc despre adevăr și despre binele oamenilor nu poți fi niciodată nedrept.

HIPPARHIA : Imi plac oamenii pătimași.

DIOGENE (fără bucurie) : Mă bucur.

HIPPARHIA (sec) : Dar nu și nedrepti.

DIOGENE : Uneori patima naște nedreptate.

HIPPARHIA : Iar alteori, iubire. (El privește cu ochii mari, limpezi, plini de lumină.)

DIOGENE : Hipparhia, să lăsăm joaca! Ești frumoasă și puțin prea deșteaptă pentru o femeie. Ce dorești?

HIPPARHIA : Să mă ajuți să devin liberă.

DIOGENE : Un om care vrea să fie liber, nu cere ajutorul altuia.

HIPPARHIA : Dacă nu știe singur...

DIOGENE : Dacă nu știe, înseamnă că nu merită să fie liber. Înseamnă că s-a născut

să fie sclav, sau nevastă, sau vreacă.

HIPPARHIA (fără nici o umbră de supărare) : Iar dacă a fi liber înseamnă să-i umilești pe ceilalți, să le uciezi speranțele cele mai bune, să-ți strigi în gura mare ura față de oameni, e mai bine, cred, să fii sclav. Mie-milă de libertatea ta! (Vrea să plece.)

DIOGENE : Stai! (Hipparhia se oprește.) Ai venit la mine ca să te-nvăț, sau ca să-mi dai tu lecții?

HIPPARHIA : Să mă-nveți ceea ce nu știu și să te-nvăț ceea ce nu știi.

DIOGENE : Asta seamănă a obrăznicie.

HIPPARHIA : Iar asta nu seamănă a replică de filozof.

DIOGENE (își scarpină cu furie barba, de parcă ar fi fost năpădită de purici) : Și ce-i dacă nu seamănă? (Îl mîneacă pielea, se scarpină, se strîmbă, nu suportă să fie înfrînt în discuție.) Ai merita un răspuns care să te usture.

HIPPARHIA (rece) : Mi-dai acum, sau după ce plece? (E decisă.)

DIOGENE (se ridică, se apropie de ea) : Nu pleca! (Hipparhia îl privește ca pe o ciudățenie. Îi vine să ridă.) Știu. În clipa asta am devenit o paieță jalnică. Pentru prima oară îi spun cuiva să nu plece... (Clatină capul ca un fel de auto-mustrare.) Am plecat să caut un om și m-a oprit din drum o femeie.

DIogene : Ești sigur că asta cauți ?
DIogene : Acum nu mai sînt sigur.
HIPPARHIA : Îmi spui deci să rămîn...
DIogene : Dar aş vrea din tot sufletul să pleci. Nu ți s-a întîmplat niciodată să vrei un lucru și să spui exact pe dos ?
HIPPARHIA (sinceră) : Nu. (Îi întinde mina.)
Diogene, eu te voi elibera de singurătate.
DIogene (surîde amar) : Tu mă vei elibera de libertate. (Se așază pe pămînt, lângă butoi.)
HIPPARHIA (se așază lângă el) : **Diogene**, așa cum vrei tu nu se poate trăi. Dacă zeii l-ar fi creat pe om pentru singurătate...
DIogene (pus pe glume) : N-ar fi creat femeia.
HIPPARHIA (foarte serioasă) : N-ar fi creat decît un singur om.
DIogene : Asta a fost și greșeala lor. Din ziua în care au fost doi oameni, nici unul din ei n-a mai putut fi liber.
HIPPARHIA : Fiindcă tu crezi că a fi liber înseamnă a urî.
DIogene : Dar tu ce crezi ?
HIPPARHIA : Eu cred că oamenii au fost creați pentru a se iubi. De aceea au fost doi.
DIogene : Dacă cei doi au fost făcuți pentru dragoste, de ce unul a devenit stăpîn, iar celălalt sclav ? De ce unul a primit biciul, iar celălalt lanțul ?
HIPPARHIA : Nu știu. Pentru asta am venit la tine : ca să mă-nveți. Tu ce-ai primit ?
DIogene : Nimic. Asta o fi semnul că sînt un om liber.
HIPPARHIA : Dă-mi mina, **Diogene** ! (Își culege obrazul în palma lui mare.) Îți dau voie să mă mîngii.
DIogene (zîmbeste) : Ești prima femeie care-mi dă voie s-o mîngii fără să i-o cer. (O mîngie pe obraz.)
HIPPARHIA : Știi de cînd te iubesc eu ? (Îi sărută palma.)
DIogene (tresare) : Ce prostie vrei să mai spui ?
HIPPARHIA (nu-l aude) : Cu mult înainte de a te cunoaște, de cînd eram mică și așteptam pe malul mării să vină corăbiile de la Delos, de cînd mi-a dăruit tatăl meu brățara asta de aur, pe care aş fi vrut să mi-o vadă toți fiindcă eram, se cheamă, destul de mare, de cînd îmi mușcam buzele pîoia la singe pentru fiecare vorbă aspră pe care mi-o spunea mama, și nimeni nu putea să mă apere, să-mi ia obrazul în mina lui, de cînd îmi sărutam singură palmele și plîngeam pentru că nu erau decît palmele mele.
DIogene (vădit jenat de efuziunea fetei) : Cred că e timpul să te-ntorci acasă.
HIPPARHIA (nici acum nu-l aude) : Azi, știu că pe tine te așteptam pe malul mării, iar palmele pe care le sărutam erau ale tale. Și mai știu că n-am să plec niciodată de lângă tine.
DIogene : Ești un copil, **Hipparhia**, iar cînd ai să te trezești...
HIPPARHIA (nu-l lasă să continue) : Sînt bătrînă, iar tu ești cirja în care mă sprijin

și haina care mă apără de frig și de ploaie, de razele fierbinți ale soarelui și de privirile curioase ale oamenilor. Tu ești destinul meu bun.
DIogene : De aici vin nenorocirile, din aceea că oamenii primesc tot ce li se întîmplă ca pe destinul lor bun sau destinul lor rău și nu-și dau seama că destinele se mai pot învîrta între ele. Tu crezi că pe mine m-ai iubit dintotdeauna, că eu sînt destinul tău, fiindcă întîmplarea a făcut să ne întîlnim astăzi, iar eu n-am știut să te alung așa cum știu eu să alung oamenii, fiindcă aveai nevoie de ocrotire, fiindcă soarele se află într-un anumit punct de pe cer, fiindcă vîntul bate dinspre mare, fiindcă azi te-ai crezut mai bătrînă decît ești, iar eu m-am crezut mai puternic decît sînt. Peste o zi sau peste o clipă, cînd toate acestea nu vor mai fi la fel, eu n-am să mai fiu omul pe care l-ai iubit dintotdeauna, destinul tău bun, ci, pur și simplu, o corabie venind de la Delos, o brățară de aur, un semn, adică așa cum am fost și înainte de a mă cunoaște tu.
HIPPARHIA (se răsucește brusc spre el) : De ce ai atîta ură împotriva ta ?
DIogene : Nu mă urăsc, **Hipparbia**. Așa cum nu mă pot nici iubi. Dacă iubesc ceva la mine, este voința mea de libertate absolută, iar dacă urăsc ceva la mine, este neputința de a o avea.
HIPPARHIA : Libertate absolută ?
DIogene : Da. Așa cum numai Platon, dacă n-ar fi un mincinos înrăit, ar putea să și-o închipuie. O altfel de libertate este o iluzie searbădă.
HIPPARHIA : Dar tu, cum îți închipui libertatea asta absolută ?
DIogene : Ar fi, știu eu, să dărimăm toate zidurile cetăților, să nu mai facem războaie între noi, nimeni să nu mai unilească pe nimeni, fiecare să fie nici atenian, nici spartan, nici tebau, nici macedonian, ci, așa ca mine, cetățean al lumii, să trăiască unde și cum vrea, într-un palat sau într-un butoi, dar fiindcă așa vrea el, nu fiindcă așa vrea destinul lui...
HIPPARHIA : O, zei, cît de frumos...
DIogene : E frumos, nu-i așa ?
HIPPARHIA (continuă, pe gîndul ei) : ...cît de frumos spui tu toate prostiile astea !
DIogene (se încruntă) : Îți bați joc de mine ?
HIPPARHIA : Îmi ești drag și-mi place să te ascult.
DIogene : Îți place să ascuți prostii ?
HIPPARHIA : Mai mult decît orice. Am ascultat destule lucruri cuminți și înțelepte.
DIogene (orgolios) : Nu crezi nimic din ce-am spus ?
HIPPARHIA : Sînt copilăriei, **Diogene**.
DIogene (sare în picioare) : Câți ani ai ?
HIPPARHIA : Optsprezece.
DIogene : Eu am cu unsprezece ani mai mult ca tine.
HIPPARHIA (dulce) : Și ce-i cu asta ? De ce-ai sărit ca un berbec ?

DIogene : Nu ai dreptul să mă judeci !
Tu ești copil !

HIPPARHIA (gravă) : Doar ți-am spus că
sînt bătrînă. Te rog să te așezi.

DIogene (se așază, mormăie) : Te poftesc
să nu-mi mai dai lecții.

HIPPARHIA : Bine. (Și îi servește o nouă
lecție.) Cum poți crede tu că măcar un
singur om ar vrea să-și lase palatul ca să
stea într-un butoi ?

DIogene : N-am spus că o să-și lase pa-
latul. Am spus ce dorește eu.

HIPPARHIA : Cum poți fi cetățean al lumii,
cînd toți te alungă ? Și cum poți dărîma
zidurile cetăților, cînd și așa, cu ziduri,
oamenii seucid între ei ?

DIogene : Se poate trăi și fără să uci.

HIPPARHIA : Nu se poate. Fiindcă palatele
alea au nevoie de selavi.

DIogene : Tu vorbești de ceea ce este,
iar eu de ceea ce ar trebui să fie.

HIPPARHIA : Și vrei să-i convingi pe oa-
meni să-și părăsească palatele și să se mute
în butoaie, să-și dărîme zidurile și să se
iubească între ei ?

DIogene : Nu vreau să conving pe nimeni.
Vreau să trăiesc eu așa.

HIPPARHIA : Dacă n-ai să-i convingi, n-au
să te lase niciodată să trăiești așa cum vrei
tu.

DIogene : Nu pot să-i conving și nici nu
vreau.

HIPPARHIA : Atunci, mai devreme sau mai
tîrziu, va trebui să trăiești și tu ca ei.

DIogene : Niciodată.

HIPPARHIA : Așa spun și cei care te-au
alungat. Tu ești singur, iar ei sînt toți cei-
lalți.

DIogene (tîșnește din nou în picioare. Fu-
rios) : Atunci, spune tu, bătrînă Hipparhia,
ce-i de făcut !

HIPPARHIA (umilintă jucată) : Am venit
la tine să mă-nveți, nu să te-nvăț !

DIogene : Pleacă ! N-am ce să te-nvăț !

HIPPARHIA : E prea tîrziu, Diogene. Dacă
nu m-ai lăsat să plec atunci, acum nu se
mai poate.

DIogene : De ce ?

HIPPARHIA (se ridică) : Pentru că ești des-
tinul meu bun.

DIogene (plictisit) : Care spune prostii.

HIPPARHIA : Prostii frumoase. (Își culcă
obrazul pe umărul lui.) Și, dacă vrei să știi,
visul meu de pe vremea cînd eram tină-
ră și frumoasă, a fost să iubească un om rău și
nebun, să mă cert în fiecare zi cu el pentru
toate prostiile mari și mici ale lumii, iar
noaptea să dorm cu el sub cerul înalt al
Atenei, să locuiesc toată viața într-un butoi
și să ne iubim cum se pot iubi doar niște
cetățeni ai lumii.

DIogene : O, Platon, nu ești tu cel mai
mare mincinos de pe pămînt. Și pe tine te-a
înșinat o femeie.

(Se întorcă încet spre cea mai frumoasă
noapte a lui Diogene.)

Interludiu

PLATON (olimpian, într-un fel de jilt, face
un semn cu mina) : Apropie-te, Diogene.

DIogene (calcă apăsător, cu picioarele des-
culte, pe covorul scump) : Calc pe trufia lui
Platon.

PLATON (imperturbabil) : Cu altă trufie.

DIogene : De ce m-ai chemat ?

PLATON : Ca să stăm de vorbă.

DIogene (răutăcios) : Marele Platon nu-l
cheamă pe măruntul Diogene ca să stea, pur
și simplu, de vorbă. Nu merităm nici unul
nici celălalt. Cu ce anume m-am făcut vi-
novat față de tine ?

PLATON (mărel) : Ei, vinovat ! Eu sînt un
cetățean oarecare.

DIogene : Ei, oarecare !

PLATON (foarte de sus) : Filozofii ar trebui
să se iubească între ei. Nu se cuvine ca un
filozof să-i asmută pe oameni împotriva altui
filozof.

DIogene : Dar ce, oamenii sînt animale,
ca să se lase asmuțiți ?

PLATON : Tocmai asta voiam să te-ntreb
și eu.

DIogene : Nu crezi că pierdem timpul ?

PLATON : Pentru Diogene am destul timp.

DIogene : Poate că era vorba de timpul
meu, nu de al tău.

PLATON (mai presus de jignire) : De ce ții
cu tot dinadinsul să fii rău ? Nu-i firea ta
adevărată.

DIogene : De unde știi ?

PLATON : Oamenii răi fac rău, nu se mul-
țumesc să spună răutăți.

DIogene (mirat) : Și eu nu fac rău ?

PLATON : Nu. Te joci.

DIogene : Mă jignești.

PLATON : Soarta omului e un lucru grav.
Iar ție îți place să te amuzi.

DIogene : Crezi că Aristofan, scriind com-
edii, e mai mic decît tragicul Euripide ?

PLATON : Cred că există lucruri grave și
lucruri comice, dar ele nu pot fi amestecate.

DIogene : Nu eu le amestec. Viața.

PLATON (opac) : Nu-i bine să-ți bați joc
de lucrurile grave.

DIogene : Te referi la povestea cu cocoșul ?

PLATON (ușor stîngherit că s-a adus în dis-
cuție faptul concret, pe care ar fi vrut să-l
ocolască) : Și la ea.

DIogene : Credeam că o să te amuze și
pe tine...

PLATON (îl privește printre pleoapele între-
deschise) : Poate că m-aș fi amuzat dacă ar
fi fost într-adevăr amuzant. Ce sens a avut,
cînd le vorbeam elevilor mei despre om, să
apari cu un cocoș jumult și să strigi ca un
nebun : „Asta e omul lui Platon“ ?

DIogene (rîzînd) : Păi, dacă spunea că omul e un animal biped, dar fără pene ! Un cocoș jumulit e și el un animal biped fără pene.

PLATON (puțin iritat) : Simplifici, Diogene.

DIogene (zîmbește șmecher) : Eu simplific ?

PLATON : Ești deștept. M-aș bucura să te am prieten.

DIogene : Bineînțeles că te-ai bucura ! Un prieten e un animal biped mai folositor decît un dușman.

PLATON : Chiar îmi ești dușman ?

DIogene : Da' de unde ! Nu-mi place, însă, ca un înțelept să se bage slugă la un prost.

PLATON : Nu înțeleg.

DIogene (falsă mirare) : Cum, se întîmplă ceva în lumea asta despre care Platon să spună că nu înțelege ?

PLATON : De obicei, tot ce mi se întîmplă mie, nu înțeleg. Despre ce e vorba ?

DIogene : Te-am văzut la un ospăț bogat hrănindu-te numai cu măsline. Și m-am întrebat : cum se face că Platon, care s-a pripășit la curtea lui Dionysios, în Sicilia, de dragul unor bucate alese, nu se desface cu ele și acum, cînd le are în față ?

PLATON : În Sicilia trăiam tot numai cu măsline.

DIogene : Păi atunci, de ce te-ai dus tocmai acolo ? Ce, în Attica n-a fost în anul acela recoltă de măsline ?

PLATON : Dionysios mi-e prieten !

DIogene : Un prost, prietenul lui Platon ?

PLATON : Prietenii nu ni-i alegem numai după inteligență, ci și după bunătate.

DIogene : Atunci pe mine pentru ce mă vrei prieten ?

PLATON : Și pentru inteligență, și pentru bunătate.

DIogene : Oricît ai încerca să mă măguliești, nu pot fi bun cu tine.

PLATON : Mă invidiezi pentru că ești sărac ?

DIogene : Tu ar trebui să mă invidiezi, pentru că sînt sărac.

PLATON : Dacă nu te-aș fi văzut spălînd citeva foi de salată în piață ! Prințul tău !

DIogene : Pentru mine salata aceea e un prînz la fel de regesc ca o sută de herbeci fripiți ai lui Dionysios.

PLATON : Dacă te purtai și tu frumos cu prostul de Dionysios, n-ar fi trebuit să speli salată în piață.

DIogene : Dacă spălai și tu salată în piață, n-ar fi trebuit să te porți frumos cu prostul de Dionysios.

PLATON : Să zicem că-i adevărat ceea ce spui. Poți spune, însă, adevărul chiar dacă nu trăiești foarte rău.

DIogene : Dar dacă trăiești foarte bine, nu-l poți spune niciodată, Platon.

PLATON : Am o căsuță undeva la marginea cetății. Vîno să locuim împreună acolo. Lasă prostiile, ești om matur, nu mai impresionezi pe nimeni cu butoiul ăla al tău... Dacă vii cu mine acolo, o să viețuim nici foarte bine,

ca la curtea lui Dionysios, nici foarte rău, ca în butoiul tău, ci așa cum se cuvine unor oameni bătrîni și înțelepți.

DIogene : N-ar fi bine. În primul rînd, ne-am certat îngrozitor.

PLATON : De ce ?

DIogene : Crezi că aș putea să ascult trăznăile tale cu „ideea-masă” și „ideea-cupă” fără să-mi ies din sărite ?

PLATON : De ce socotești că sînt trăznăi ?

DIogene : Fiindcă masa și cupa le văd, dar ideea-masă și ideea-cupă nu le văd și nu le pot vedea.

PLATON : Dar e foarte simplu : tu ai ochi, cu care vezi masa și cupa, dar n-ai, sau n-ai încă, rațiunea, imaginația, cu care să vezi ideea-masă și ideea-cupă.

DIogene : Iată, am și început să ne certăm.

PLATON (calm) : Nu ne certăm, Diogene. Discutăm.

DIogene : Tu poți să discuți așa, la rece, despre orice. Și despre un frate care ți-ar muri. Eu, însă, m-nfurii, tip, insult, fac spume la gură, lovesc cu pumnii și cu picioarele. Eu n-am rațiunea aceea a ta, cu care să văd ideea-masă și ideea-cupă. Eu văd cupa și ți-o arunc în cap, eu văd masa și o răstorn peste tine. (Urlă.) Eu simt, Platon ! Eu trăiesc, Platon ! Și mai du-te dracului cu ideile tale, cu fantomele tale !

PLATON (glacial) : Nu te silesc să crezi în ele.

DIogene (înfierbîntat) : Și ce-i dacă nu mă silești ? Crezi că eu n-am îndoielele mele, coșmarurile mele ?

PLATON : Cu atît mai mult ne vom putea înțelege unul cu celălalt.

DIogene : Cu atît mai mult ne vom putea distruge unul pe celălalt.

PLATON : Nimic din ceea ce am spus eu nu ți se pare demn de luat în seamă ?

DIogene : Dar eu ce-ți explic, omule ? Tocmai fiindcă mi se pare demn de luat în seamă, tocmai fiindcă mă tulbură nebuniile tale, n-aș putea să stau în apropierea ta !

PLATON (un zîmbet de satisfacție îi însuflețește o secundă fața de marmură) : Prin urmare, nu mă disprețuiești.

DIogene (zbiară) : Te urăsc ! Și te admir ! Și te iubesc ! Dar mă simt mai bine stînd la depărtare. Dacă m-aș apropia prea mult de soare — de soarele pe care-l iubesc atît de mult, care mă încălzește în singurătatea mea — mi s-ar topi aripile, ca lui Icar. Sau aș orbi. Sau m-aș pulveriza. Nu, Platon, să fim cît mai departe unul de celălalt.

DIogene : Ești nebun, Diogene. Semeni cu bătrînul Socrate, dar ești nebun !

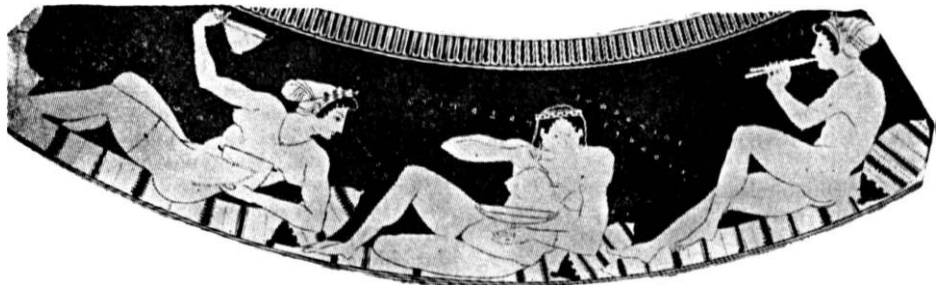
DIogene (s-a liniștit brusc) : Amîndoi sîntem nebuni, Platon. Recunoaște !

PLATON : Nu recunosc.

DIogene : Te copleşte orgoliul.

PLATON : Pe amîndoi ne copleşte orgoliul, Diogene. Recunoaște !

DIogene (rîzînd cu toată fața) : Recunosc.

4. BUTOIUL CA UNIVERS

Legată la un capăt de butoiul lui Diogene, iar la celălalt de un copac, o sfoară pe care atîrnă cîteva rufe puse la uscat. Diogene, în cămașă, întins pe iarbă lingă butoi, privește gînditor cegul. Din butoi apare capul Hipparhiei: o față somnoroasă de copil, obișnuit să se trezească mult după răsăritul soarelui, cu privirea încă încețoșată de vise, cu buzele strînse ca într-un sărut.

HIPPARHIA : Bună dimineața, Diogene.
DIogene : Nu mai e chiar atît de dimineață, Hipparhia. Ar trebui să te întorci acasă.

HIPPARHIA : Ce-ți trece prin minte ! Dacă am rămas cu tine, înseamnă că nu mă întorc acasă. Ești filozof și nu pricepi un lucru atît de simplu ?

DIogene : Filozofilor le scapă întotdeauna lucrurile simple.

HIPPARHIA : Nici nu mi-ai spus „bună dimineața”.

DIogene : Unul din lucrurile simple care mi-au scăpat. Bună dimineața, Hipparhia.

HIPPARHIA : A fost prima noapte cu adevărat frumoasă.

DIogene : A fost frumoasă nu fiindcă e prima. Întotdeauna ceea ce e la urmă e cu adevărat frumos.

HIPPARHIA (făcînd eforturi să se rupă de pinza somnului) : Nu prea înțeleg.

DIogene : Orice început încheie ceva, așa cum orice sfîrșit începe ceva. Sfîrșitul e începutul și de aceea poate fi într-adevăr frumos.

HIPPARHIA (alintîndu-se) : E prea adînc ce spui, iar eu nu m-am trezit încă de-a binelea. Tu, Diogene, ești un fel de sofist ?

DIogene : Sint un fel de nimic.

HIPPARHIA : Ba ești un fel de Diogene.
DIogene : Tot una e.

HIPPARHIA : În fiecare dimineață ești la fel de nesuferit ?

DIogene (corectează) : Un fel de nesuferit. (Rid amîndoi. Hipparhia se strecoară afară din butoi și îl sărută pe Diogene. O clipă de tăcere.) La ce te gîndești ?

HIPPARHIA : Mă gîndesc că dacă noaptea asta și dimineața asta sînt adevărate, tot ceea ce-mi spuneai tu poate fi de asemenea adevărat.

DIogene : Ce ?

HIPPARHIA : Povestea cu libertatea absolută. Mă gîndeam că din moment ce doi oameni pot fi fericiți într-un butoi, butoiul e un fel de lume, altfel de lume, iar această lume există.

DIogene : Prostii !

HIPPARHIA : Prostiile astea îți aparțin, Diogene.

DIogene : N-ai priceput nimic. Gîndești ca o femeie.

HIPPARHIA : Femeile gîndesc altfel ?

DIogene : Da, căci nu gîndesc cu mintea.

HIPPARHIA : Dar cu ce ?

DIogene : Să zicem, cu pielea.

HIPPARHIA : Ești rău.

DIogene : Fiindcă spun adevărul.

HIPPARHIA : Fiindcă știi că vrei să spui o răutate și n-ai vrea s-o spui, dar orgoliul ăsta umflat al tău nu te lasă să n-o spui.
DIogene (se întoarce pe burtă, se sprijină în coate și o privește în ochi) : Te-ai supărat?
HIPPARHIA : Pentru o biată răutate născută din minciună și rostită din orgoliu? (Zimbește).
DIogene, tu nu crezi că noi, acum, sîntem într-adevăr liberi, cetățeni ai lumii, chiar dacă lumea noastră are forma unui butoi?

DIogene : Aș dori să fie așa.

HIPPARHIA : Așa e, crede-mă. Sîntem noi înșine, săraci și frumoși, ai nimănui, între pămînt și cer, și nimeni nu ne poate alunga din lumea noastră. Nu ne poate alunga, pentru că noi sîntem cetățeni ai lumii, noi sîntem și stăpîni și sclavii noștri, și cei care iubesc și cei oare sînt iubiți. (Cu gravitate, privindu-l adînc în ochi.) Te iubesc.
DIogene (șoptește) : Cred că am găsit, bătrîne. Păcat că ai murit. Te-ai fi cutremurat de ris.

HIPPARHIA (uluită) : Cu cine vorbești?

DIogene (simplu) : Cu tatăl meu.

HIPPARHIA : Ce ciudat! Te uitați drept în ochii mei. (Pauză.) Mi-e foame!
DIogene : Iați cît de repede s-a spulberat iluzia libertății!

HIPPARHIA : De ce?

DIogene : Va trebui să mănînci.

HIPPARHIA (copil) : Foarte bine. Am să mănînc.

DIogene : Ar trebui să ai ce.

HIPPARHIA : Am să dau brătara asta de aur pentru o grămadă uitate-atita de mîncare, ca să ne-ajungă toată ziua.

DIogene : Și cînd nu vei mai avea ce să dai?

HIPPARHIA : O să furăm.

DIogene : Furiu, devenim ea și ceilalți, nu mai putem rămîne noi înșine.

HIPPARHIA (sentiment acut de vinovăție) : **DIogene**, eu mai mult de zece zile nu cred că pot să stau nemîncată.

DIogene : Iar eu nu cred că poți să stai nemîncată mai mult de o zi.

HIPPARHIA (panică) : Și atunci, ce-o să facem?

DIogene : Tu ai să te-ntorci acasă, la părinți.

HIPPARHIA : Nu mă-ntorc! Ți-am mai spus.

DIogene : Atunci, vom cerși împreună.

HIPPARHIA (amuzată de idee) : Minunat! Vom cerși împreună! (Deodată, se întristează.) Dar dacă cerșim, mai sîntem noi înșine?

(Un grup de tineri se apropie. Printre ei, Pasiphon și Chitaristul. Acesta din urmă rămîne la oarecare distanță și începe să cînte. Grupul se apropie de **DIogene**.)

PASIPHON : Salut, **DIogene**!

HIPPARHIA (speriată) : Ce-i cu banda asta?

DIogene : Caută și ei ceva. (Lui **Pasiphon**.) Ascultă, prietene, să știi că, întîmplător, azi nu sînt pregătit să dau un ospăț atît de bogat. Sînteți prea mulți.

PASIPHON : Va fi un ospăț al minții. Tinerii ăștia vor să te asculte.

DIogene : Chiar dacă nu am nimic de spus?

PASIPHON : **DIogene** are întotdeauna ceva de spus. (O vede pe **Hipparhia**.) Prevăd, însă, că azi nu ne vei vorbi despre singurătate.

HIPPARHIA (lui **DIogene**) : Nu-mi plac oamenii ăștia. De ce nu ne lasă în pace?

DIogene (lui **Pasiphon**) : Ce vrei?

PASIPHON : Să fim liberi.

DIogene : Fiți.

PASIPHON : Cum?

DIogene : Ca mine.

CRATES (din grupul lui **Pasiphon**) : Ce trebuie să facem pentru asta?

DIogene : Mai nimic.

PASIPHON : Libertatea trebuie eucerită, nu? Trebuie să ne organizăm, să luptăm pentru ea...

DIogene : De ce te complici, **Pasiphon**? Lupta și celelalte înseamnă ură, moarte, alte războaie și alte chinuri. Dacă vrei să fiți liberi, plecați de la părinții voștri bogați, de la casele voastre frumoase, de la legile voastre stupide și trăiți departe de oameni și de orașe, nu vă atingeți de nimic din ceea ce a fost făcut de oameni, fiindcă toate lucrurile lor caută să vă aducă înapoi, bucură-vă de pămînt și de cer, de soare și de ploaie, de păduri și de valurile mării.. și iubiți-vă! Faceți dragoste, nu război! Dar ca să allăți toate astea, nu trebuia să veniți la mine. Nu e nici o filozofie aici.

UN TINĂR : Țista își bate joc de noi.

CRATES : Așa ni se pare, fiindcă nu știm de ce am venit și ce vrem.

TINĂRUL : Ba știu ce vreau, dar **DIogene** ăsta ne ia peste picior.

CRATES : Unul care se simte luat peste picior numai fiindcă aude altceva decît ar fi vrut să audă, nu merită altă soartă.

(**DIogene** începe să ciripească. Tinerii îl privesc uimiți. Singur **Crates** ride înveselit.)

PASIPHON (supărat) : **DIogene**, m-am străduit să-i adun pe acești tineri în jurul tău, iar tu nu găsești ceva mai bun de făcut decît să ciripești.

DIogene : Ce poate fi mai bun decît să ciripești?

CRATES : Aflați, prieteni, că un om care ciripește în fața unor proști, în loc să-și dea aere, e un adevărat înțelept. Îți mulțumesc pentru lecție, **DIogene**. (Se îndepărtează împreună cu ceilalți tineri.)

PASIPHON : Faci o greșală, **DIogene**, că nu-i ieși pe acești tineri sub ocrotirea ta.

DIogene : Am eu aerul unui om care poate ocroti pe alții? Eu nu știu decît să dau din gură.

PASIPHON : Salut, **DIogene**! Și să știi că-mi ești foarte drag. Hai, Chitaristule! (Ca și cum nu i s-ar fi adresat lui, Chitaristul continuă, imposibil, să cînte.) Ciudat om mai ești și tu! (Pleacă.)

HIPPARHIA (arătînd spre Chitarist) : El de ce nu pleacă ?

DIogene : Nu știu. Există lucruri care sînt mai frumoase dacă nu le știm. Să le lăsăm așa cum sînt. Dacă ai vrea să afli ce e cu pomul ăsta, ar trebui să-l tai. Și pomul ar deveni un ciot nenorocit. (Chitaristul se apropie și-i întinde, fără nici o vorbă, lui Diogene, o bucată de carne friptă. Apoi se îndepărtează și continuă să cînte.)

HIPPARHIA : De ce ți-a dat asta ? Doar nu i-ai cerut nimic.

DIogene : Mi-a înapoiat un împrumut. Mîncă, Hipparhia ! (Scoate un cuțit, taie carnea. Mîncă amîndoi. Chitaristul cîntă. Intră Metrocle, însoțit de cei doi slujbași.)

SLUJBAȘUL II : Ea este aceea pe care o cauți, Metrocle ?

METROCLE (se repede la Hipparhia, o îmbrățișează) : Hipparhia, ce fericit sînt că trăiești !

HIPPARHIA (rece) : El e Diogene.

METROCLE (nu se uită la Diogene) : Trebuie să vii de îndată cu mine ! Tata stă de aseară pe malul mării și plînge. E convins că te-ai înecat. O, dacă l-ai vedea, Hipparhia ! A albit într-o singură noapte. Plînge, își smulge părul din cap, te strigă și așteaptă să se ivescă trupul tău din valurile mării. Hai, surioară !

HIPPARHIA : Nu pot pleca de lingă acest om, Metrocle ! Îi iubesc.

METROCLE : Dacă nu vii, tata are să moară.

DIogene : Du-te, Hipparhia. Nici o fericire nu trebuie să se întemeieze pe durerea altcuiva. Ar fi mincinoasă și putredă.

HIPPARHIA (are ochii umezi) : Diogene, să mă aștepti, să nu mă părăsești ! (Diogene zîmbește cu blîndețe. Hipparhia pleacă împreună cu Metrocle.)

DIogene (Slujbașilor) : După cite înțeleg, voi n-ați venit pentru ea.

SLUJBAȘUL II : Nu, pentru tine.

DIogene : Dacă vreți să știți cum mă simt, aflați că sînt sănătos și mă descure binișor.

SLUJBAȘUL I (pe un ton persuasiv) : Diogene, tu ești un vagabond.

DIogene : Parcă ne învoisem că acest domiciliu permanent mă scutește de acuzație.

SLUJBAȘUL I (pe același ton) : Diogene, tu n-ai domiciliu.

DIogene (arătînd butoiul) : E mai mult decît un domiciliu. E un univers.

SLUJBAȘUL I (rînjește) : Univers ? Ce fel de univers ?

DIogene : Universul meu. În care pot fi singur cu mine.

SLUJBAȘUL I (zîmbet murdar) : Sau eu fata.

DIogene : Poate că fata face parte din mine. Dar asta nu vă privește.

SLUJBAȘUL I : Face parte din el, auzi ! Ai fi și tu vreun univers !

SLUJBAȘUL II : De ce nu stai în butoi, dacă acela ți-e domiciliul ?

SLUJBAȘUL I : Ce, universul tău pute ?

DIogene (calm) : Stau la soare, în fața rasei mele.

SLUJBAȘUL II : Dacă stai la soare, înseamnă că stai afară, iar cine stă afară, sub cerul gol și fără acte, acela e socotit vagabond.

DIogene : De cite ori am să vă văd, o să urăse soarele. (Intră în butoi.)

SLUJBAȘUL II : Să mergem. Astuia îi lipsește o doagă.

SLUJBAȘUL I : Stai, am o idee ! Sînt și eu filozof, mă ! (Ride gîlgîitor.) Nu-i mare sefală să ai idei ! (Se apropie de butoi, ia de jos cuțitul lui Diogene și retează sfoara pe care atîrnă rufe. Apoi împinge butoiul, rostogolindu-l, către celălalt. Acesta, amuzat, i-l trimite înapoi. Începe o joacă frenetică, de copii cretini. Apoi, descoperă altă năzbitie și încep să învîrtească butoiul în jurul axei sale, ca pe o morișcă.)

CHITARISTUL (a încetat să cînte, a privit nemîșcat scena, nu mai poate răbda și urlă) : Încetați, ticăloșilor ! (Cei doi se opresc o clipă, întorc privirile spre Chitarist, apoi își reiau joaca lor idioată. Chitaristul lasă chitara și se repede la ei.) De ce vă bateți joc ? De ce, cretinilor ? Ce v-a făcut omul ăsta ? Vă e ciudă că e liber, că nu are nevoie de voi ? Lăsați-l în pace ! Lăsați-l, nu auziți ? !

(E cea mai lungă replică pe care a rostit-o Chitaristul, e prima sa ieșire din placiditate. Dar cei doi nu-l iau în seamă. Chitaristul se aruncă asupra lor și începe să-i lovească. E puternic și lovește cu disperare. Luați prin surprindere, cei doi sînt siliți să se apere. E atîta furie oarbă în această dezlănțuire a lui, încît nu-și dă seama că unul din cei doi slujbași atacați a ridicat cuțitul lui Diogene de jos. Într-un moment în care Chitaristul e angajat în luptă cu celălalt, Slujbașul I îi înfige cuțitul în spate. Chitaristul se întoarce, îl privește cu o imensă uimire, apoi se prăbușește fără nici o vorbă și fără nici un geamăt.)

SLUJBAȘUL II (înfiorat) : Ce-ai făcut, nenorocitul ? ! O să-nfundăm iar pușcăria !

SLUJBAȘUL I (strînge pumnii) : Taci ! (Se uită împrejur, apoi o ia la fugă. Celălalt îl urmează. Dispar amîndoi. Trupul nemîșcat al Chitaristului, cu cuțitul în spate. Cîteva secunde, liniște. Apoi, Diogene, amețit, buimac, iese clătînîndu-se din butoi. Se uită în jur și, deodată, descoperă cadavrul Chitaristului. Diogene se apropie încet și îngenuchează.)

DIogene : Chitaristule ! Hei, Chitaristule !

(Își dă seama că e mort. Se aud pași apropiindu-se, apoi se disting și niște voci. Diogene se ridică în picioare și, gîrbovit parcă deodată, cu privirea rătăcită, cu o expresie de durere senină, ca a unui zeu învins, așteaptă.)

5. ÎNCHISOAREA

Intr-o celulă de închisoare. Diogene, pe un pat de scinduri. Aristodem, în picioare.

DIOGENE : Iată, bătrine, și patul pe care-l rivneam !

ARISTODEM : Trebuia să ascuți sfaturile unui om bătrîn și n-ai fi ajuns aici.

DIOGENE (fără să se apere, ca și cum ar enunța un adevăr filozofic) : Nu l-am ucis eu.

ARISTODEM : Te aflai lingă el.

DIOGENE : Cînd am venit eu, era mort.

ARISTODEM : Dar cînd a fost ucis, unde erai ?

DIOGENE : Nu știu cînd a fost ucis.

ARISTODEM : Dar pînă atunci unde te aflai ?

DIOGENE : În butoi.

ARISTODEM (zîmbește fără maliție) : În butoi... Și n-ai auzit nimic ?

DIOGENE : Eram buimac. Indivizii accia...

ARISTODEM : Știu ce-ai declarat la anchetă. (Arată cuțitul.) Ai recunoscut că acest cuțit e al tău.

DIOGENE : Tăiasem carnea cu el.

ARISTODEM : Te folosești de cuțit cînd ici masa ?

DIOGENE : Nu eram singur. Am împărțit mîncarea cu cineva.

ARISTODEM : Cu Chitaristul ?

DIOGENE : Nu. Cu o fată.

ARISTODEM : Și fata unde era cînd s-au petrecut faptele ?

DIOGENE : Plecase cu fratele ei.

ARISTODEM : Așadar, nici ea n-a văzut nimic.

DIOGENE : Firește. Plecase mai demult. Cînd a venit fratele ei cu indivizii accia...

ARISTODEM (taie) : Nici o lege din lume nu te poate absolve de pedeapsă, Diogene.

DIOGENE (calm) : Nu l-am ucis eu.

ARISTODEM : Din nenorocire, dovezile sînt împotriva ta.

DIOGENE : Astea nu sînt dovezi.

ARISTODEM : Oamenii te-au găsit lingă vicîmă. Apoi cuțitul tău... Sînt dovezi îndestulătoare pentru justiție.

DIOGENE (pentru prima oară se infurie) : Ei l-au omorît ! Brutele alea sînt în stare de orice crimă !

ARISTODEM : Ai vreo dovadă împotriva lor ?
DIOGENE : Mă urmăresc peste tot. M-au lovit. Sînt niște bestii !

ARISTODEM : Pe tine, Diogene, care ești un filozof, trebuie să te învîț că astea nu sînt dovezi pentru a acuza pe cineva de crimă ? Tu va trebui mai iutii să te aperi și apoi, dacă va fi cazul, să acuzi. Ai martori ?

DIOGENE : Conștiința mea. Nu pot să ucid. Am oroare de violență. Și de ce l-aș fi ucis ?

ARISTODEM : Dacă nu vei da tu explicația, o vor găsi judecătorii.

DIOGENE : Vreo minciună.

ARISTODEM : Pînă la descoperirea adevărului, minciuna este adevărul. După cum fie-

care adevăr poate fi minciună, dacă se descoperă alt adevăr.

DIogene : Ai învățat bine lecția de la Aristip. Mîntea mea refuză această filozofie.

ARISTODEM : Din păcate, orice filozofie e neputincioasă în fața legii. Și apoi, nu uita că tu ești un om în afara legii, falsificator, exilat, vagabond, stricător al ordinii. Un asemenea om este, teoretic, capabil și de crimă.

DIogene (zhiară) : Teoretic !

ARISTODEM (zimbînd) : Practic, sînt dovezile.

DIogene (se ridică și se repede la Aristodem) : Voi puteți dovedi orice !

ARISTODEM (face un pas înapoi) : Nu te contrazic.

DIogene (fierbe) : Așa l-ai condamnat și pe Socrate !

ARISTODEM : Cu Socrate s-a făcut o greșeală. Atenienii și-au recunoscut greșeala, ridicîndu-i lui Socrate o statuie în sala de procesiuni.

DIogene : Ce lucru minunat și tulburător e să ridici o statuie celui pe care l-ai ucis !

ARISTODEM (nu-l atinge ironia) : Ție, în orice caz, nu-ți vor ridica statuie.

DIogene : Nici nu pretind. Sînt un om modest.

ARISTODEM : Ești un ucigaș...

DIogene (se înfige în fața lui Aristodem) : De ce-ai venit, Aristodem ?

ARISTODEM : Să zicem că vreau să te salvez.

DIogene : Să zicem că nu vreau să fug din închisoare. (Îl privește strîmb.) Și Socrate a refuzat.

ARISTODEM : Cum îți închipui că eu, om al legii, ți-aș putea propune să evadezi ? !

DIogene : Atunci ? Vrei cumva să le spui adevărul ?

ARISTODEM : Pentru judecători, singurul adevăr este adevărul faptelor.

DIogene : Cunoști deci niște fapte care m-ar putea salva ?

ARISTODEM : Nu le cunosc decît pe acelea care te-ar putea osîndi.

DIogene : Aristodem, mai am puțin de trăit. Fii bun și lasă-mă singur. Vreau să mă gîndesc în liniște la niște probleme.

ARISTODEM : Ce probleme ?

DIogene : Bunăoară, în ce măsură sînt sau nu folositoare omului geometria, astronomia, muzica...

ARISTODEM : La asta se gîndește un om înainte de moarte ?

DIogene : Doar nu crezi că mă gîndesc la moarte...

ARISTODEM : Cine nu se gîndește la moarte vrea să trăiască.

DIogene : Bineînțeles că vreau.

ARISTODEM : Aș putea să te ajut, Diogene.

DIogene : Cum ?

ARISTODEM : Răscumpărîndu-te. Pentru o sumă destul de mare, dar nu prea mare pentru averea mea, judecătorii te-ar putea elibera din închisoare, amînînd procesul la infinit. Garanția ar fi cuvîntul meu și suma de o sută de mine.

DIogene (îl privește strîmb) : Ești tu în stare să dai o sută de mine, numai ca să mă vezi din nou liber, vagabondînd și cerșind prin Atena ?

ARISTODEM (rîde) : Mă crezi prost, Diogene ? Iar pe judecători îi socotești chiar atît de naivi ? Răscumpărîndu-te, va trebui să-mi iau și răspunderea faptelor tale viitoare. Vei locui la mine, voi avea grijă de tine, vei fi, cum s-ar spune, sub supravegherea unui arhonte, a unui cetățean de vază...

DIogene : Un fel de sclav...

ARISTODEM : Un filozof nu poate fi sclav. Iar un filozof care se numește Diogene, cu atît mai puțin.

DIogene (ironic) : O faci pentru binele meu.

ARISTODEM (sec) : Nu. Pentru binele meu.

DIogene : Ce-mi ceri în schimb ?

ARISTODEM : Înțelepciunea ta. Vom sta de vorbă, vei sta de vorbă și cu fiul meu, aud că vă cunoașteți destul de bine...

DIogene : Îmi ceri cam mult în schimb, Aristodem.

ARISTODEM : Îți ofer mai mult decît îți cer. Mai gîndește-te. Peste două zile va începe procesul. Dacă ai ceva să-mi spui, dă-mi de știre și voi veni.

DIogene : Mi-am schimbat părerea despre tine, Aristodem. Nu ești deloc prost. Vrei să-mi îndeplinești o rugăminte ?

ARISTODEM : Dacă pot.

DIogene : Tu poți orice. Trebuie să o văd, cu orice preț, pe fata aceea.

ARISTODEM : Cum se numește ?

DIogene : Hipparhia. Nu mai știu altceva despre ea decît că are un frate, Metrocle.

ARISTODEM : Voi încerca s-o aduc aici, Diogene. (Iese.)

DIogene (se plimbă nervos prin celulă. Se oprește, bate cu piciorul în dușumea, strigă) : Să vină paznicul ! Hei, se aude ? ! (Apare paznicul.) Trebuie să scriu. Adu-mi cele necesare !

PAZNICUL : Nu-i voie. Ce vrei să scrii ?

DIogene (nu răspunde) : Tu ce părere ai : astronomia e folositoare omului ?

PAZNICUL (absolut ignorant) : Asta ce e ?

DIogene (gest cu mîna : „să lăsăm“ !) : Nici de geometrie n-ai auzit...

PAZNICUL : Nu.

DIogene : Dar muzica, aduce ea vreun folos omului ?

PAZNICUL : Dacă ăla care cîntă ia bani, îi aduce.

DIogene : Nu-i vorba de ăla care cîntă, ci de ăia care ascultă. Tu, cînd asculți muzică, te simți mai bogat ?

PAZNICUL (eretic) : Mai bogat ? !

DIogene : Sufletește.

PAZNICUL : Nu mă simt în nici un fel.

DIogene : Nu cumva muzica, această armonie căutată a sunetelor, nu face decât să adoarmă cugetul nostru, să-l rupă de tot ceea ce se petrece în jur, să-i dea iluzia că lumea e și ea armonioasă, perfectă ? La fel se întâmplă și cu geometria. Are forme prea pure, nereale, ori lumea nu poate fi aidoma acestor forme desăvârșite. Cît despre astronomie, ea te îndepărtează de pământ și, silindu-te să măsoari distanțele uriașe pînă la stele și dintre stele, te umilește îngrozitor, te face să te simți mic, neputincios, inutil...

PAZNICUL (opac) : Nu pricep nimic.

DIogene : Vreau să scriu despre toate astea.

PAZNICUL : Nu-i voie !

DIogene : Cei care spun meru „nu-i voie” sînt sortiți să rămînă selavi, ei și copiii, și nepoții lor, pînă la stingerea speciei omenești.

PAZNICUL : Eu sînt om liber.

DIogene : Pentru că mă păzești pe mine ? Pentru că stai într-o parte a grădilor, iar eu în cealaltă parte ? Eu aș putea să cred același lucru despre mine și să te socotesc pe tine cel condamnat.

PAZNICUL : Uite ce-i, Diogene. Au mai încercat și alții să mă ametească cu vorba, dar nu le-a mers. Eu trăiesc, îmi văd de slujbă, iar lor le șuieră vîntul prin oase. (Întră Aristodem și Hipparhia.)

ARISTODEM : Iată, Diogene. N-a fost nevoie de prea multă căutare. Fata asta așteaptă din zori în fața închisorii.

HIPPARHIA (caută ceva de care să se sprijine, se agată de brațul lui Aristodem) : Diogene, de ce te urăse oamenii ăștia ?

ARISTODEM : O clipă ! Vreți să stați de vorbă în prezența mea, sau în prezența paznicului ? Singuri nu puteți rămîne.

DIogene : A paznicului. N-a auzit nici măcar de geometrie. (Aristodem îl privește contrariat, iese. Paznicul rămîne tăcut și nemîșcat cît timp durează dialogul dintre Diogene și Hipparhia.)

HIPPARHIA (se apropie) : Știu că ești nevinovat.

DIogene (ca s-o scoată din starea de încordare) : Cum ai aflat că sînt aici ?

HIPPARHIA : Tot orașul vorbește.

DIogene (mic zîmbet vanitos) : Prin urmare, Atena vorbește despre mine.

HIPPARHIA (pe ideea ei) : Sînt sigură că nu l-ai ucis tu.

DIogene : Și eu sînt sigur, Hipparhia, dar asta nu este o probă în fața justiției.

HIPPARHIA : Am să depun mărturie.

DIogene : Și ce ai să spui ?

HIPPARHIA : Ce fel de om ești.

DIogene : Asta mi-ar face și mai rău, dacă se poate imagina ceva mai rău.

HIPPARHIA : Am să lupt, am să mă duc peste tot, am să mă umilesc, am să cad în genunchi în fața judecătorilor...

DIogene : Orice ai face, Hipparhia, n-ai să poți răsturna dovezile.

HIPPARHIA : Ei nu pot avea dovezi. Doar nu l-ai ucis tu.

DIogene : Au dovezi. M-au găsit lingă cadavrul Chitaristului, iar cuțitul e al meu.

HIPPARHIA : De unde știi ei că e al tău ?

DIogene : De la mine.

HIPPARHIA : De ce le-ai spus ?

DIogene : Văd că te îndoiești de nevinovăția mea.

HIPPARHIA : Nu mă-ndoiesc, Diogene.

DIogene : Atunci de ce-mi ceri să nu le fi spus adevărul ? Un om care știe că nu e vinovat, nu ascunde adevărul.

HIPPARHIA : Merită minciună ăștia adevărul tău ?

DIogene : Adevărul e unul singur, pentru buni și pentru răi, fie că-l meriți, fie că nu.

HIPPARHIA : Vor să te condamne !

DIogene : Au să și reușească.

HIPPARHIA : Spune-mi ce trebuie să fac ! Orice, numai să te știu în viață !

DIogene : Ce poți face ? Atena și-a pus în gînd să mă piardă. Credeam că are nevoie de mine... nu de prezența mea reală... de simbolul pe care îl reprezintă. Dar oamenii preferă simbolurile moarte. Cînd o țară întreagă vrea să omoare un singur om, crima se va petrece. Nimeni n-o poate opri.

HIPPARHIA : De ce mi-ai spus că a fost ultima noastră noapte ? De unde ai știut ?

DIogene : Am avut și eu, o dată în viață, o idee timpită, și tocmai aceea s-a adevărit.

HIPPARHIA : Nu se poate să nu existe o scăpare !

DIogene : Există !

HIPPARHIA : Care ?

DIogene : Să devin un fel de sclav.

HIPPARHIA : Deci poți trăi ! E minunat !

DIogene : Ca sclav, Hipparhia.

HIPPARHIA : Ce importanță are ? Sclavul Diogene va avea, la rîndul său, o sclavă.

DIogene : Voi ai să fii o femeie liberă.

HIPPARHIA : Dacă tu mori, nu mai are nici un sens.

DIogene : Dacă trăiesc, dărim tot ceea ce am construit.

HIPPARHIA : Urăse simbolurile moarte. Mai bine un cîine viu decît un simbol mort.

DIogene : Socrate n-ar fi spus așa.

HIPPARHIA : Socrate a fost un îngimfat !

DIogene : La picioarele căruia te-ai fi aruncat cu umilită...

HIPPARHIA : Cînd era viu, Diogene !

DIogene (schimbă vorba) : Ce face tatăl tău ?

HIPPARHIA : E bolnav și aiurează. Crede că rugăciunile lui i-au înduplecat pe zei să-mi înapoieze viața și că însuși Poseidon m-a readus din adineul mării, auzind chemarea și plinsul lui.

DIogene : Te iubește mult.

HIPPARHIA : Puterea de a iubi o am de la tatăl meu.

DIogene : Întoarce-te acasă, Hipparbia !

HIPPARHIA (aspru, decis) : Nu ! Ieri, când te-am părăsit, s-a întâmplat o nenorocire. Nu e bine să rămii singur. Și trebuie să trăiești.

DIogene : Dacă voi fi sclav, nu vom putea fi împreună.

HIPPARHIA : Știu. Și am să mă usuc, până când voi deveni o femeie-vreasc.

(Se aude bătând tobele.)

PAZNICUL : Trebuie să pleci, fetiço. Vin judecătorii.

HIPPARHIA (albă) : Diogene, dacă tu mori, în aceeași zi voi muri și eu.

(Paznicul o apucă de braț și o împinge spre ieșire. Hipparbia, palidă, merge în neștite, fără să-l mai privească pe Diogene, care, nemulțumit și posac, își scarpină cu furie barba...)

Interludiu

Diogene și tatăl său, despărțiți de niște gratii.

TATĂL : Băiete, cred că n-o să ne mai vedem. Dacă nu mă vor osindi la moarte, voi muri aici, în închisoare. Iar tu trebuie să pleci în alt oraș, sau în altă țară...

DIogene : Nu fi trist, tată. Ne mai întilnim noi.

TATĂL : Unde ?

DIogene : Dincolo. Ne așteaptă și mama, nu ?

TATĂL (zimbește) : La asta nu m-am gândit. (Grav.) Bani n-am că să-ți dau. Și, de altminteri, toți banii pe care-i aveam erau falși.

DIogene (vesel) : Ce să fac cu banii ? Am să le arăt nebunilor de oameni că se poate trăi fără bani.

TATĂL : Ai să le-arăți, poate, dar n-ai să-i convingi. Oamenii sînt răi. Ești sărac și singur. Au să te umilească, au să te batjocorească, au să te facă să suferi, până când ai să faci și ai să spui numai ce vor ei.

DIogene : Poate că nu sînt toți oamenii la fel.

TATĂL : Crezi că vei găsi vreunul care să nu le semene ?

DIogene : Nu știu. Am să caut.

TATĂL : Eu sînt un om simplu și pricep greu. Tu însă ai avut întotdeauna ceva tai-

nie și săbatie în felul tău de a fi. Nu o dată mi-a fost teamă de tine. Semeni mult cu mama ta.

DIogene : Aș fi vrut s-o cunosc.

TATĂL : Și eu.

DIogene : Cum, nici tu n-ai cunoscut-o ?

TATĂL : Nici dacă ar fi trăit pînă în clipa asta, nu cred că aș fi cunoscut-o. Așa cum nu te cunosc nici pe tine. Ce ai de gînd să faci ?

DIogene : Să plec.

TATĂL : Unde ?

DIogene : Nu știu. Poate la Atena. Mi s-a spus că acolo e cel mai frumos cer din lume.

TATĂL : Ia mantaua mea. N-o să-mi mai trebuiască.

DIogene : La asta mă gîndeam și eu. Aici nu bate viotul și nici nu plouă.

TATĂL : Îmi pare rău că nu pot să-ți dau nimic. N-am reușit să adun nici un ban.

DIogene : Dacă ai falsificat bani de dragul artei ! Măcar să te fi ales și tu cu ceva, după o muncă de o viață întreagă...

TATĂL : Sînt incredințat că n-ai să te apuci din nou de treaba asta murdară, singura pe care te-am învățat s-o faci.

DIogene : Nu-i atît de murdară pe cît e de nefolositoare. Și așa banii fac rău. De ce să-i îmulțim ?

TATĂL : Tu cu ce ai să te ocupi ? În afară de faptul că i-ai citit pe toți filozofii, nu știi nici o meserie.

DIogene : Am să caut un om.

TATĂL : Din asta nu se trăiește.

DIogene : Am să trăiesc cerșind de la cei lalți. De la cei pe care nu-i caut.

TATĂL : Mi-e milă de tine, băiete.

DIogene : Fii liniștit, tată. Voi fi primul om vrednic de milă de care nimănui n-o să-i fie milă.

TATĂL : Și unde ai să te adăpostești ?

DIogene : Pămîntul și cerul sînt ale nimănu-i. Iată, se apropie paznicul. Trebuie să plec.

TATĂL (cu lacrimi în glas) : Du-te în pace, băiete !

DIogene (zimbînd cu ingenuitate) : Morî în pace, tată ! (Pleacă.)

TATĂL : O, Zeus, ajută-l să rămînă toată viața nepăsător !

6. LA STĂPÎN

Acasă la Aristodem. Acesta moțăie într-un jilt. Intră Pasiphon, surescitat.

PASIPHON : Tată, dormi? (Aristodem deschide ochii.) E îngrozitor ce se petrece! Dacă nu intervii, eu în casa asta de lași nu mai pun piciorul!

ARISTODEM (calm, măsurându-și cuvintele) : Pasiphon, băiatule, învață-te că înainte de a-ți descărca furia să denunți și obiectul ei...

PASIPHON (vrea să întrerupă) : Acum, nu...
ARISTODEM (continuă, cu vocea puțin mai tare) : Altminteri, nimeni, niciodată, nu va lua parte la starea ta sufletească. Riști să devii ridicol, așa cum sînt aceia care, înainte de a spune o glumă, se tăvălesc ei înșiși de ris.

PASIPHON : Tu îmi dai lecții de bună purtare, iar în orașul ăsta nenorocit se pregătește o nouă crimă.

ARISTODEM (liniștit) : Nu știu nimic, dar dacă tragi nițel aer în piept și puțină ordine în minte, sper să aflu și eu.

PASIPHON : Tocmai tu să nu știi?! Ai fost văzut chiar în fața închisorii.

ARISTODEM (se prefăce surprins) : Te referi la cazul Diogene?

PASIPHON (încins) : Este un om deosebit, o minte scilipitoare și îndrăzneată, iar voi vreți să-l condamnați la moarte.

ARISTODEM (rece) : Cunoști cazul?

PASIPHON : Știu doar că e acuzat de crimă. Este o înscenare mișgavă!

ARISTODEM : Noi, ăștia mai bătrîni, obișnuim să ne informăm mai întâi asupra unui caz și apoi să ne spunem părerea.

PASIPHON : Nu-i vorba de părerea unuia sau a altuia, ci de faptul că acest om e acuzat pe nedrept și va muri nevinovat.

ARISTODEM : Ai cumva probe care să susțină ceea ce afirmi?

PASIPHON : Nu. Știu însă că Diogene e incapabil să comită o crimă.

ARISTODEM : Știi asta în mod obiectiv sau subiectiv?

PASIPHON : Știu în toate modurile.

ARISTODEM : Îți atrag atenția că justiția nu ține seama decît de modul obiectiv. Deji vreo dovadă că n-a ucis el?

PASIPHON (naiv) : În primul rînd, nu avea nici un motiv să ucidă un prieten.

ARISTODEM : Numai zeii știu eiți din cei uciși în mod criminal au murit de mina prietenului, a fratelui, a părintelui sau a fiului...

PASIPHON (în același elan naiv) : În al doilea rînd, Diogene este împotriva violenței. N-a lovit niciodată pe nimeni. Cu atît mai puțin ar ucide. Îi cunosc convingerile.

ARISTODEM : Convingerile au valoare morală. Numai faptele au valoare practică. Filip Macedonul a propovăduit pacea și înțelegera, a iscălit chiar tratate cu noi, dar, cînd a găsit că e momentul potrivit, ne-a invadat țara.

PASIPHON (enervat) : Nu văd legătura.

ARISTODEM : E bine să te îndoiiești de vorbele oamenilor.

PASIPHON : Așa nu s-ar mai putea trăi pe pământ ! Am oare de prefăcătorie !

ARISTODEM : Asta nu înseamnă că prefăcătoria nu există.

PASIPHON : Pe Diogene îl cunosc și sint convins că nu e un prefăcut.

ARISTODEM : Faptul că tu ești convins este oare de-a-juns pentru a-l salva de la moarte ?

PASIPHON : De aceea am venit la tine. Trebuie să-i iei apărarea ! Cuvîntul tău va fi ascultat.

ARISTODEM : Cuvîntul meu e mai puțin tăios decît cuțitul lui Diogene, care a fost găsit în trupul victimei și care se află acum în mîinile judecătorilor.

PASIPHON : De unde știu ei că e cuțitul lui ?

ARISTODEM : Diogene a recunoscut.

PASIPHON : A recunoscut și crima ?

ARISTODEM : Nu. (Pasiphon exultă.) Dar asta nu are importanță.

PASIPHON : Nici faptul că e cuțitul lui nu are importanță. Ucigașul s-a folosit pur și simplu de el.

ARISTODEM : Tu ți-ai împrumutat cuțitul unui ucigaș ?

PASIPHON : Poate că i l-a furat.

ARISTODEM : Diogene n-a reclamat nici un furt.

PASIPHON : Lasă-mă să vorbesc cu el ! Ajută-mă să pătrund în închisoare ca să aflu adevărul !

ARISTODEM : Ceea ce a fost de aflat, am aflat. Știi bine că și eu urăsc nedreptatea.

PASIPHON : M-ai povăituit să mă-ndoiesc de spusele oamenilor. Dă-mi voie deci, să mă-ndoiesc.

ARISTODEM (fără să pară supărat de ofensă) : De vorbele tatălui tău ?

PASIPHON : De ce ar trebui să mă-ndoiesc mai mult de vorbele lui Diogene ? Vreau să mă duc la el ! Dacă nu-mi îndeplinești această rugăminte, îi voi aduna pe tineri, vom merge cu toții în fața închisorii și vom cere eliberarea lui Diogene.

ARISTODEM : Și dacă nu-l vor elibera ?

PASIPHON : Vom sparge porțile și vom pătrunde cu forța.

ARISTODEM (zîmbind) : Spuneai că Diogene e împotriva violenței...

PASIPHON : El, nu eu !

ARISTODEM : S-ar putea să moară oameni. Asta nu-i o crimă ?

PASIPHON : O facem în numele libertății.

ARISTODEM : Crimele făcute în numele libertății se numesc altfel ?

PASIPHON : Constat că deosebirea dintre noi doi e uriașă. Sintem pe malurile opuse ale unui fluviu, Aristodem. În această clipă voi părăsi casa ta și vom trăi ca doi dușmani.

ARISTODEM (bate din palme, apare un selav, Aristodem îi face un semn, selavul iese) : Și unde ai să stai ?

PASIPHON : Într-un butoi.

ARISTODEM (ride) : Nu știu dacă Diogene a creat o filozofie, dar o modă, e îndiscuabil.

PASIPHON (pornit) : Văd că nu-ți pasă, Aristodem, nici de Diogene, nici de fiul tău ! (Întră Diogene. E îmbrăcat în vestminte noi.)

DIogene : M-ai chemat, Aristodem ?

PASIPHON (înmărmurit) : Diogene ? Nu pricep nimic. Ești liber ?

DIogene (suris vag) : Liber ? Prin bună-voința și strădania tatălui tău, am fost eliberat din închisoare.

PASIPHON (îi sărută mina lui Aristodem, apoi, gîtit de emoție) : N-am știut că ești un om atît de bun. Iartă-mă ! Alerg să le duc vestea prietenilor mei. (Iese.)

DIogene : Abia acum înțeleg bine, Aristodem, fapta pe care ai făcut-o. Ai vrut să-ți redobîndești, prin mine, fiul.

ARISTODEM : E o faptă rea ?

DIogene : E o faptă inteligentă.

ARISTODEM : Recunoaște, Diogene, că e mai cald aici decît în mormînt.

DIogene : Și mîmarea, și hainele... (Brusc, cu înverșunare.) Dar dacă hainele, mîncarea, patul îți sînt dăruite în locul libertății ?

ARISTODEM : De ce în locul libertății și nu în locul morții ?

DIogene (mohorit) : Da... va trebui să nu uit niciodată, să-mi amintesc neconținut că m-ai salvat de la moarte.

ARISTODEM : Sper că va fi o amintire frumoasă. (Se ridică.) Te las ca să te mai obișnuiești cu casa mea. (Vrea să iasă, revine.) Nu încerca să fugi. Oamenii mei stau afară, de pază.

DIogene (tresare) : Cu alte cuvinte, sînt prizonier.

ARISTODEM : Ce idee ! (Se scutură.) Ești un bun de preț. La fel de aprig îmi apăr și averea. (Iese.)

DIogene : Vulpoi bătrîn ! (Întră cei doi slujbași. Diogene are o zvîcnire de scîrbă.) Ce naiba mai vreți ?

SLUJBAȘUL I (se înclină umil) : Sintem la dispoziția ta, Diogene.

SLUJBAȘUL II : Avem poruncă să-ți îndeplinim toate dorințele.

DIogene : O singură dorință : spuneți-mi cine l-a ucis pe Chitarist ?

SLUJBAȘUL I : Nu știm nimic.

DIogene : Nu știți, nu vreți sau nu aveți poruncă să spuneți ?

SLUJBAȘUL II : Avem poruncă să-ți ascultăm ordinele.

DIogene (elocotește) : Atunci vă ordon să dispăreți imediat din fața mea.

(Cei doi se înclină și ies fără nici un cuvînt. Întră Pasiphon.)

PASIPHON : Diogene, habar n-ai ce bucurie le-am făcut prietenilor ! În cîteva clipe, ști-re-a că Diogene e liber se va răspîndi în toată Atena. (Se așază la picioarele jîltului în care stă Diogene.)

DIogene : Un singur om aș fi vrut să aflu că trăiesc.

PASIPHON : Fata aceea...

DIogene (confirmă tăcut) : Treceam ca orbii pe lângă marile lumini ale vieții noastre și ne dăm seama de asta abia cînd ne-am întors în întinerie.

PASIPHON : Ai s-o revezi...

DIogene : Nu pricepi că trebuie să rămîn tot restul vieții sub acoperișul tatălui tău ? Așa e condiția.

PASIPHON : Doar nu ești sclav.

DIogene : Sint mai legat decît un sclav. Îi datorez lui Aristodem viața.

PASIPHON : Tatăl meu este bun și generos, ai văzut...

DIogene : Ei, Pasiphon, eîi de tînăr și de naiv ești ! (Schimbă subiectul.) Ce anume dorești să te-nvăț ?

PASIPHON : Știi bine, Diogene, ce vreau să învăț de la tine : cum să facem ca să fim liberi.

DIogene : E singurul lucru pe care nu ți-l pot spune. Pesemne că, undeva, m-am înșelat amarnic. Credeam că se poate trăi în afara societății oamenilor, liber de ea și de legile ei, dar, iată, mă vezi, am dat un prost exemplu.

PASIPHON : Fîndcă ești singur. Toți la un loc am putea realiza ceea ce dorim.

DIogene (rîde) : Toți la un loc am fi noi înșine o societate omenească. Cu toate însușirile și cusururile ei. Prietene, libertatea nu are sus și jos, stînga și dreapta. Nu poate avea partener. Iar acum sint încredințat că nici nu poate exista cîtă vreme există țări, orașe, legi, aruate...

PASIPHON : Le vom distruge !

DIogene : Toate acestea sint făcute de oameni. Vor face altele.

PASIPHON : Îi vom împiedica !

DIogene : Cum ?

PASIPHON : Prin forță.

DIogene : Prin forță ? Împotriva cui ? A lui Aristodem, care ție ți-a dat viață, iar mie mi-a salvat-o ? În orice am lovi, lovim pînă la urmă în noi înșine. Ceea ce gîndeam cu nu se poate înfăptui făcînd gol împrejur.

PASIPHON : Dar cum ?

DIogene : S-ar fi putut înfăptui dacă era gol împrejur.

PASIPHON : Și ne vom mulțumi cu ceea ce este ?

DIogene : Se vor crea forme de sclavie din ce în ce mai complicate și mai ascunse. Nu lanțurile îi vor lega pe oameni de societate, ca acum, ci fire subțiri, trainice, aproape nevăzute, de mătase.

PASIPHON : Cel ce vorbește astfel e oare filozoful Diogene ?

DIogene : Da, filozoful. Căci omul a murit într-un butoi și a înviat într-un palat.

PASIPHON : Renegi ideea libertății ?

DIogene : Ideea de libertate o văd acum altfel.

PASIPHON : Altfel ?

DIogene : În iubire.

PASIPHON : Vei iubi ceea ce ai urit pînă azi ?

DIogene : Voi iubi ceea ce n-am iubit pînă azi, ceea ce n-am știut să iubesc, sau n-am putut, sau, poate, n-am vrut... Îi voi iubi pe oameni, deși ei nu merită dragoste.

PASIPHON : Pe toți ?

DIogene : Dacă iubesc marea, înseamnă că iubesc și viermii care mișună în ea ?

PASIPHON : Și iubind, vom fi liberi ?

DIogene : Nu știu. Pentru asta ar trebui să dispară ura și disprețul, orgoliul și invidia, teama și trufia...

PASIPHON (cu profundă mirare) : Și vezi tu, Diogene, dispărînd toate astea... așa, ca la un semn al zeilor ? Crezi tu că ne vom trezi într-o dimineată curățați de toate sentimentele urite, apți doar pentru a iubi și a fi iubiți ?

DIogene (hohotește) : Într-o dimineată, ai spus ? Poate că va fi un fel de dimineată, cine știe, dacă soarele se va roti la fel... Dar va fi peste o mie, două sau zece mii de ani, cînd oamenii se vor fi săturat de războaie, cînd vor înțelege că nu poți fi liber nici ca sclav și nici ca stăpin și vor descoperi că e mai simplu să-și împartă avuțiile decît să și le smulgă, că o singură clipă de dragoste merită mai mult decît un an de lupte.

PASIPHON : Ce s-a petrecut cu tine ? Ieri, nu mai departe, vorbeai cu totul altfel.

DIogene : De ieri pînă azi am trecut pe lângă dragoste și pe lângă moarte.

PASIPHON : Iar acum gîndești altfel.

DIogene : Filozofia e căutare. Acum caut altfel. (Întră Aristodem.)

ARISTODEM : Se pare că vă-nțelegeți bine.

PASIPHON : Dimpotrivă. Nu ne-nțelegem de loc.

ARISTODEM : Mă bucur că Diogene a ajuns la gînduri mai înțelepte.

PASIPHON (se întoarce spre tatăl său) : De unde știi ?

ARISTODEM : De vreme ce mi-ai spus că nu vă-nțelegeți, am dedus că filozofia lui Diogene nu se mai potrivește cu ideile tale periculoase. (Zimbete.) Am făcut un tirg excelent, cumpărîndu-l pe Diogene din mina călăului. Nu fi trist, băiatule, pînă la urmă vă veți înțelege.

PASIPHON : Ce te face să crezi asta ?

ARISTODEM : Am o mare încredere în farmecul și în puterea de convingere a lui Diogene... (Închide ochii și gustă vorbele.) Indiferent de ideile pe care le pune în circulație. Cu atît mai mult dacă aceste idei au suferit îmbunătățiri radicale...

DIogene (insidios) : Pot uza de farmecul și de puterea de convingere pe care mi le atribui ? (Aristodem aprobă.) Atunci, fă să dispară din preajma mea cele două mutre de ticăloși.

ARISTODEM : Credeam că-ți voi face o hucurie să le poți porunci ca unor sclavi mizerabili ce sint.

DIogene : Ceva mă face să cred că ei l-au ucis pe Chitarist.

ARISTODEM : Bănuiala unui om înțelept este pentru mine o certitudine. Nu-i vei mai vedea. (Ezită.) Derit o singură dată. (Iese.)
PASIPHON : Sint niște bestii odioase. Tilhari și ucigași. Aristodem i-a scos din pușcărie, plătind hani grei, ca să-l servească...
DIogene (zimbând) : Ca și pe mine.
PASIPHON : Tu nu ești un ucigaș. Pe ăștia îi pune să facă lucrurile cele mai murdare.
DIogene : Bunăoară să mă urmărească prin oraș și să mă alunge de peste tot.
PASIPHON : Și să știi că toate astea le făceau cu bucurie. Sint înrâiți, nu iubesc nimic, ar ucide fără să clipească. (Amar.) Pe oameni ca ăștia vrei tu să-i convertești la iubire ? Cu oameni ca ăștia vrei tu să construiești libertatea ?
DIogene (neatenț la vorbele lui Pasiphon, frământat de un gând) : Crezi că ar fi fost în stare să-l ucidă pe Chitarist ?
PASIPHON : Fără indoială.
DIogene : De ce ?
PASIPHON : Lor nu le trebuie un motiv. Au crima în sînge.
DIogene (neliniștit) : Prietene, am o rugăminte : alargă și spune-i tatălui tău că vreau să-i vorbesc. Acum ! Neîntîrziat ! Hai, grăbește-te ! Ar putea să fie prea tîrziu. (Pasiphon ridică nedumerit din umeri și iese. Diogene rămîne îngîndurat și, ca de obicei în astfel de împrejurări, își scarpină cu furie barba. Se plimbă agitat prin încăpere, vrea

să iasă, se oprește, ezită, se întoarce, în sfîrșit, intră Aristodem și Pasiphon.) Ei, ce s-a întîmplat ? De ce taci, Aristodem ?

ARISTODEM (il împinge încet pe Diogene la fereastră) : Privește !

DIogene (privește o secundă, apoi, cu o voce răgușită) : De ce ?

PASIPHON : Ucigașii trebuie uciși !

DIogene : Fără judecată ?

ARISTODEM : Erau ai mei. Eu i-am salvat de la spînzurătoare, eu i-am spînzurat.

DIogene : Aristodem ! Ce fel de lege e asta ?

PASIPHON : Legea cea mai dreaptă : moarte pentru moarte.

DIogene (cu un glas aproape de bătrîn) : Și dacă nu l-au ucis ei ?

PASIPHON : Pentru cîte au făcut indivizii aceia, trebuiau să fie spînzurați de mai multe ori.

DIogene (obsedat) : Și dacă nu l-au ucis ei ?

PASIPHON (concluziv) : Ei l-au ucis ! Tu, Diogene, ești absolvit de acuzație.

ARISTODEM (se întoarce spre Pasiphon, cu un zîmbet insidios) : Ce-ți trece prin cap, fiule ? Pe ăștia i-am spînzurat fiindcă i-am prins furîndu-mi un inel de aur. Țsta ! (Il arată.) Doar nu-ți inchipui că i-aș fi pedepsit pentru o simplă bănuială... (Pasiphon și Diogene îl privesc stupefiați.)

7. FUGA

Au trecut cîțiva ani de cînd Diogene se află în casa lui Aristodem. Acesta din urmă a îmbătrînit destul de frumos, ca un bărbat care știe să-și conserve trupul și spiritul. Diogene și Pasiphon s-au maturizat.

Aristodem și Pasiphon stau de vorbă ca doi vechi prieteni.

ARISTODEM : S-a dus, va să zică, și bătrînul Xeniaades...

PASIPHON : Nu era chiar atît de bătrîn.

ARISTODEM (cu spaima sau superstiția omului care îmbătrînește) : O, era cu mult mai bătrîn decît mine ! Și era și bolnav, sărmanul !

PASIPHON (nu înțelege micul și inutilul gest de auto-apărare al tatălui) : Era cu doi sau trei ani mai bătrîn ca tine. Bolnav ? De unde pînă unde ? S-a ținut pe picioare pînă în ultima clipă.

ARISTODEM (ca și cum și-ar răspunde sieși) : Vorbește prostii, băiete ! (Se ridică din Țit, geme din cauza efortului.)

PASIPHON (îngrijorat) : Ce-i, tată, te doare ceva ?

ARISTODEM : Le-am spus dobitoacilor să pună o pernă în Țitlul ăsta ! De cînd îl știu e tare, că mi-a tîbăcit fundul.

PASIPHON : Niciodată nu te-ai plîns. Tu, care nu poți suferi să Țezi pe perne !

ARISTODEM (sucește vorba) : Întotdeauna le-am spus, dar nimeni nu mă ascultă în casa asta ! (Vrea să iasă. Pe ieșire, aruncă o întrebare.) Nu crezi că slujba de arhonte a devenit prea oboșitoare în ultimul timp ?

PASIPHON : Nu înțeleg.

ARISTODEM : Mă gîndeam să stau și eu ceva mai liniștit, să-mi continui însemnările despre legile ateniene.

PASIPHON : Vrei să renunți ?

ARISTODEM : Aș renunța fără regret, dar cine să-mi ia povara asta de pe umeri ?

PASIPHON : Dacă nu se va găsi unul mai potrivit, o voi lua eu.

ARISTODEM (scălpîre de satisfacție) : Știam că-ți repugnă slujbele oficiale.

PASIPHON : În general, așa e. Dar decît să între pe mîna vreunui neisprăvit.

ARISTODEM : Hotărîrea ta mă bucură, Pasiphon. E un semn de seriozitate și de înțelepciune. (Întră Diogene.) Sfătuiește-te și cu el. Dacă Diogene te va încuraja, înseamnă că ai fost inspirat. (Iese drept, ascunzîndu-și orgoliul vîrstă.)

PASIPHON : Ai auzit discuția cu bătrînul ?

DIOGENE : Nu obișnuiesc să trag cu urechea la discuțiile stăpînilor mei.

PASIPHON : Termină cu glumele ! Tu știi că-ți sîntem prieteni și nu stăpîni. Dacă ai a te plînge de ceva, Diogene, spune-mi numai decît. Vreau să știu că te simți ca propriul meu frate în această casă.

DIOGENE : Dacă ar fi să mă plîng de ceva, aceasta e prea marea importanță ce mi se dă aici și prea marea dragoste cu care mă înconjură tu și tatăl tău. Eu sînt totuși un străin...

PASIPHON : Nu ești străin. Ești omul cel mai drag nouă. Iar dacă dovezile noastre de dragoste și prietenie nu au fost îndestulătoare, e spre rușinea noastră. Încamnă că sîntem nevrednici de a te prețui cum ți se cuvine.

DIOGENE : Pasiphon, ce rost au aceste îndoieli ? Niciodată și nicăieri nu am fost respectat și iubit ca în această casă. Nu pot decît să vă fiu recunoscător întreaga viață, viață pe care, de altfel, tot lui Aristodem i-o datorez.

PASIPHON : Ai răscumpărat de altele ori binele pe care ți l-a făcut tatăl meu, încît azi noi sîntem aceia care trebuie să-ți poarte recunoștință. Iar dacă eu sînt așa cum sînt, dacă în mintea mea există mai multă lumină decît a existat vreodată, asta numai ție ți-o datorez.

DIOGENE (pufnește în ris) : Ce dracu ne-a venit să ne spunem așa, unul după altul, numai lucruri plăcute ? Sîntem la încheierea unui tratat de pace ?

PASIPHON (se înveselește și el) : Sîntem înaintea unei hotărîri pe care vreau s-o iau, nu însă fără a cunoaște părerea ta.

DIOGENE : Te însori ?

DIOGENE : Mă gîndeam să-l înlocuiesc pe tatăl meu în funcția de arhonte.

DIOGENE (tresare) : Tu ?

PASIPHON : Dacă mă socotești incapabil, spune-mi-o. Voi fi fericit să renunț, știind că Diogene se opune acestei decizii.

DIOGENE (cu privirea ușor umbrită de tristețe) : Din contra, Pasiphon. Te socotesc cel mai potrivit, cel mai demn pentru această funcție. Inteligența, spiritul de dreptate, dragostea de adevăr, cinstea, curajul, simțul libertății sînt calități pe care rareori le întîlnim adunate într-o singură făptură. Tu le ai cu prisosință.

PASIPHON : Totuși nu pare să te bucare această hotărîre a mea.

DIOGENE : Mă bucură, dar, pe undeva, parecă mă întristează. Mi-e greu să-ți explic.

PASIPHON : Diogene, te rog, dacă tu crezi că există un rău, cît de mic, în ceea ce vreau să fac, descurajează-mă, trezește-mă, lovește-mă, stîlcește-mi nutra, nu mă lăsa, ca pe un idiot, să fac un pas despre care mai tîrziu să spun : mai bine îmi rupeam piciorul în clipa aceea.

DIOGENE : Nu e vorba de nimic rău. Am simțit doar așa... cum să-ți spun... că și tu și eu... am îmbătrînit puțin...

PASIPHON (îl apucă de haină și-l zgîlție) : De ce nu-mi spui deschis că nu sînt potrivit pentru treaba asta ? !

DIOGENE (calm) : Tocmai asta e trist : că ești potrivit. Vezi, nu mă gîndisem niciodată pînă acum că va veni și acest moment... că tu și eu vom fi potriviți pentru a face ceva...

PASIPHON (fără să dea drumul hainei) : Crezi că în felul ăsta va trebui să-mi abandonez convingerile ?

DIOGENE : Nu le abandonezi. Le pui în serviciul funcției.

PASIPHON : Asta e rău ? (Tăcere.) Răspunde !

DIOGENE : Pentru funcție e bine ; pentru tine, nu știu. (Îl îndepărtează minile.)

PASIPHON : Nu cred că nu știi ! De ce te ascunzi de mine ?

DIOGENE : Vezi tu... cînd pui o idee în slujba cuiva sau a ceva, ideea nu-ți mai aparține, se pierde ceva din ea, poate chiar miezul, sensul ei de a fi. Ideea nu mai seamănă cu tine, începe să semene cu omul sau cu funcția în serviciul căreia a intrat.

PASIPHON : Tu m-ai învățat că ideile nu trebuie păstrate în chip egoist, numai pentru sufletul și mintea ta, că ele trebuie să devină ale oamenilor, să folosească, să se împărtășească ploaia și să fertilizeze pămîntul.

DIOGENE : Da, eu te-am învățat.

PASIPHON : Asta voi face. Asta se va întîmpla.

DIOGENE : Atunci e bine.

PASIPHON : Mînti, prietene, tu simți sau știi că nu e bine.

DIOGENE (chînuît) : Nu știu, crede-mă. Iar ceea ce simt poate fi înșelător.

PASIPHON : Bănuiesc ce simți... Că mă voi schimba, că, fiind acolo, pe locul tatălui meu, voi începe să semăn cu el. Îți că omul e acela care dă sens locului !

DIOGENE (îl lovește prietenește cu pumnul în burtă) : Hai, mai bine să continuăm discuția despre muzică pe care am început-o ieri.

PASIPHON (amărit) : Prin urmare, nu ești de acord.

DIOGENE (net) : Prin urmare, sînt întrutotul de acord.

PASIPHON : N-am să te dezamăgesc, Diogene. Îți promit.

DIOGENE : Sînt convins, Pasiphon.

PASIPHON (și îmbrățișează pe Diogene) : Mă duc să-i spun lui Aristodem că s-a sfârșit cu domnia lui. Noi, Diogene, vom conduce Atena. Vom pregăti libertatea de mâine. Vom face alte legi, îi vom schimba pe oameni, vom trăi în pace cu toate țările, îi vom elibera pe sclavi, îi vom sili pe oameni să învețe de la filozofi cum trebuie să trăiască, să gindească, să simtă. Trăiască Diogene !

(Pleacă în fugă. Diogene privește lung în urma lui. Apoi bate din palme. Apare un sclav.)

SCLAVUL : Poruncește, Diogene !

DIogene : Mantaua, traista și bățul ! Repede. Mantaua cea veche ! (Sclavul iese și revine cu mantaua veche a lui Diogene, aceea dăruită de tatăl său, cu traista și cu toiagul. Diogene își pune mantaua. Adresându-se Sclavului.) Spune-i lui Pasiphon că primul decret al său în funcția de arhonte a fost îndeplinit. (Își agață traista pe umăr, își ia toiagul și pleacă. Sclavul rămâne pe loc, fără să înțeleagă nimic. Intră Aristodem și Pasiphon.)

ARISTODEM : Sint bucuros că Diogene ți-a dat încuviințarea sa. E cel mai bun argument că ai chibzuit bine.

PASIPHON : N-a încuviințat prea vesel, dar din toată inima.

ARISTODEM (Sclavului) : Cheamă-l pe Diogene ! Vreau să ne bucurăm împreună. Și adu vin !

SCLAVUL (lui Pasiphon) : Stăpîne, Diogene mi-a spus să-ți spun că primul tău decret în funcția de arhonte a fost îndeplinit.

PASIPHON (mirat) : Ce decret ? Diogene glumește iar... Cheamă-l pe prietenul meu și adu vin, cum ți s-a poruncit !

SCLAVUL : Diogene mi-a cerut mantaua cea veche, traista și toiagul.

ARISTODEM : Bine, bine... Cheamă-l !

SCLAVUL : A plecat.

ARISTODEM (șoc) : Cum ? ! Mergeți de îndată și aduceți-l ! Spune-i că-l rog... nu, îi

poruncesc să se întoarcă ! (Sclavul pleacă spre ieșire.)

PASIPHON : Stai ! (Sclavul se oprește.) Lăsați-l în pace !

ARISTODEM : Băiete, nu uita că Diogene este al nostru, că e legat de noi pe viață. **PASIPHON** (cu tristețe) : Tată, tu poate că nu înțelegi de ce a plecat Diogene... Eu, însă, am început să înțeleg. Ani de zile, cit a stat la noi, și-a dorit un singur lucru : să fie liber. Iar acum el socotește că poate să fie liber.

ARISTODEM : Dar m-am purtat cu el ca și cu propriul meu fin. Tu i-ai fost ca un frate. Avea totul : casă, haine, mâncare, căldură, prieteni, dragoste...

PASIPHON : Un singur lucru nu avea : libertatea.

ARISTODEM : Era liber. Putea să facă orice. Nu i-am mai pus nici paznici.

PASIPHON : Tu nu pricepi, tată. Alta e libertatea pe care o vrea Diogene.

ARISTODEM : Are să-ți pară rău dacă nu-l chemi înapoi.

PASIPHON : Dacă Diogene a hotărât să plece, înseamnă că așa e mai bine pentru el.

ARISTODEM : Ți-e prieten. N-ar trebui să-l lași să te părăsească tocmai acum cînd ai nevoie de sfaturile lui.

PASIPHON : E mai bine să știu singur ce am de făcut. Dacă nu voi putea face totul singur, fără Diogene, înseamnă că nu sint bun pentru funcția pe care mi-ai încredințat-o. Poate că și el și-a dat seama de asta.

ARISTODEM : Pasiphon, ascultă sfatul unui om bătrîn : cheamă-l înapoi pe Diogene.

PASIPHON (implacabil) : Tată, n-am să-ți nesocotesc sfaturile. Dar, în ceea ce-l privește pe Diogene, știu mai bine ce trebuie să fac.

ARISTODEM : Nu uita că aș putea porunci.

PASIPHON : Nu uita că de azi înainte poruncesc eu.

(Cei doi se privesc deschis, în ochi, fără ură, fără resentimente, cu deplină înțelegere. O umbră stranie plutește însă între ei, o umbră care se numește Diogene.)

8. DEZORDINE ȘI ÎMPĂCARE (I)

Stradă în Atena, aceeași pe care am văzut-o la început. Diogene, în mantaua veche a tatălui său, cu traista pe umăr, se oprește în fața casei Bătrînului și bate cu toiașul în ușă. Nu iese nimeni. Bate din nou, din ce în ce mai tare. Se aud câini lătrind. Din casa vecină iese Femeia căreia, cîndva, îi ceruse un pat, iar ea, naiva, îl ceruse în căsătorie.

FEMEIA : Nici dacă ai avea ghioaga lui Heracle nu l-ai putea trezi. Și nu mai bate ca un disperat, că sperii ciinii !

DIogene : Îi datorez acestui bătrîn o bucată de carne friptă și o bucată de pîine uscată. Sint cîtiva ani buni de atunci.

FEMEIA : Ai venit să-ți plătești datoria ?

DIogene : Nu, venisem să-i mai cer.

FEMEIA : Carnea s-a făcut oase, iar oasele s-au făcut serum. Bătrînul a murit demult, Diogene.

DIogene : Prin urmare, mă mai ții minte...

FEMEIA : Crezi că de atunci au mai trecut mulți Diogene pe aici ?

DIogene : Mă tem că niciunul.

FEMEIA : Cauți un pat pentru o noapte, sau pentru toată viața ?

FEMEIA : Ce, nu te-ai măritat ?

FEMEIA : Dacă nu m-ai vrut.

DIogene : S-ar putea să mă răzgîndesc.

FEMEIA : Cînd ?

DIogene : Cînd mă voi convinge că pînă acum am gîndit rău.

FEMEIA : Eu cu filozofi ca tine nu mă mărit.

DIogene : Ca mine ?

FEMEIA : Nehotărîți.

DIogene : Ai văzut tu filozofi hotărîți ?

FEMEIA : N-am văzut de nici un fel. Te-am văzut doar pe tine și mi-ajunge.

DIogene : Ești primul om care se mulțumește cu un singur filozof.

FEMEIA : Nu mi-ai răspuns dacă vrei sau nu patul acela. Mincare nu prea am ca să-ți dau.

DIogene : Vrei răspunsul pe loc ? Mai așteaptă.

FEMEIA : Aștept de cîtiva ani. Am îmbătrînit.

DIogene : Nu-i adevărat ! Ești la fel de frumoasă.

FEMEIA : Am spus că-s bătrînă, nu că-s urîdă.

DIogene : Mai ai coșmaruri ?

FEMEIA : Numai coșmaruri. Și ce n-aș da să visez frumos ! (Deschide larg ușa.) Vii ?

DIogene : Pentru cite nopți îmi închiriezi patul ?

FEMEIA : Pentru toată viața.

DIogene : Nu sufăr oamenii prea darnici. De ce Țineți voi să dați ceea ce dați pentru toată viața ? (Femeia tace.) Să-ți spun eu : fiindcă și cînd luați, luați pentru toată viața.

FEMEIA : Ce poate fi mai frumos decît să poți spune : Ți dau patul acesta pentru toată viața... Ți dau viața mea pentru toată viața !...

DIogene : E mai frumos să poți spune : Ți dau patul acesta pentru cît timp ai nevoie... Ți dau viața pentru cît timp vrei tu...

FEMEIA : Gîndești ca un om rău, bănuitor, obosit.

DIogene : Gîndesc ca unul care știe că se poate răzgîndi.

FEMEIA : Ești nestatornic de felul tău ?

DIogene : Nu. Sint sincer de felul meu.

FEMEIA : De sinceritate avem noi nevoie, Diogene, sau de iluzii, de speranță, de visuri ?

DIogene : Aveți nevoie de adevăr. Răutatea vine din minciună. Din neputința, neștiința sau teama de a spune adevărul.

FEMEIA : Minți ! Răutatea vine numai din adevăr ! Cînd mi-ai spus că sint frumoasă, n-ai mințit, fiindcă ești bun, fiindcă știi că minciuna e mai caldă, mai moale, mai dulce decît adevărul.

DIogene (încurcat) : N-am mințit.

FEMEIA : Ba da, ba da ! Viața asta urîdă și proastă pe care am avut-o m-a învățat să deosebesc minciuna de adevăr. Ce faci, nu intri ?

DIogene : Mai am cîteva treburi de făcut și mă-ntorc.

FEMEIA : Și acum minți. Știu că n-ai să te-ntorci niciodată.

DIogene : De ce te-aș minți ?

FEMEIA : Din bunătate. Minciuna vine din bunătate.

DIOGENE (latănu capul cu adine reprof) : Ce prostie sinistră ! „Minciuna vine din bu-nătate” ! Intră în casă, nefericito, și așteap-tă-mă ! Dacă nu mă voi întoarce, înseamnă că tu ai avut dreptate.

(Femeia îl privește cu dispreț și intră. Dio-gene își continuă drumul. Este ajuns din urmă de sclavul lui Aristodem.)

SCLAVUL : Diogene, trebuie să-ți transmit ceva din partea stăpînului meu, Pasiphon. **DIOGENE** : Proaspătul arhonte mă cheamă înapoi la palat ? Sau, cumva, îmi interzice să mai bat la ușile oamenilor, să mănînc și să dorm ? Sau poate că a emis o lege împotriva cerșitului...

SCLAVUL : Stăpînul meu îți trimite bucatele astea, ca să nu trebuiască să cerșești.

DIOGENE : Nu i le-am cerut.

SCLAVUL : Pasiphon știe că mîndria nu te va lăsa niciodată să-i ceri.

DIOGENE : Stăpînul tău a început să mă cunoască. (Ia bucatele.) Un pat nu-mi trimite ?

SCLAVUL (înaltă din umeri) : Doar asta. Și mi-a mai poruncit ceva. (Strigă.) Trăiască Diogene ! (Diogene izbucnește în ris. Sclavul îl privește gol de orice expresie și apoi dispare. Diogene se întoarce la casa Femeii. Bate în ușă. Femeia iese.)

FEMEIA (surprinsă) : Deci, te-ai întors. N-ai mințit...

DIOGENE (îi întinde bucatele primite) : Ține, nici tu n-ai ce minca.

FEMEIA : A înviat Bătrînul ? (Diogene tace.) Itri ?

DIOGENE : Nu mi-am terminat treburile.

FEMEIA : Așadar, tot ai mințit.

DIOGENE : Nu, căci m-am întors. Minciuna e adevăr, iar adevărul e minciună. Jocuri de-ale lui Socrate...

(Se îndepărtează. Femeia scuipă cu ciudă în urma lui.)

Interludiu

Diogene, așezat pe nisip, cu bustul gol, se dăruiește cu bucurie soarelui. Măreț, pătruns de geniul său, Alexandru, devenit de curînd Alexandru cel Mare — primul cuceritor al lumii, aflat undeva la granița dintre legendă și mit a istoriei, Alexandru al umilînte și al speranțelor Greciei vechi, se apropie de acela a cărui unică legendă sălăș-luiește într-un amărit butoi.

ALEXANDRU (se oprește în spatele lui Dio-gene) : Hei, cetățene, de ce-mi stai în drum ? Sînt Alexandru, marele împărat.

DIOGENE (fără să-și întoarcă privirea spre celălalt) : Iar eu sînt Diogene Cîinele.

ALEXANDRU : Diogene ? Mi s-a vorbit de tine și te prețuiesc.

DIOGENE : Și mie mi s-a vorbit de tine, dar nu te prețuiesc.

ALEXANDRU : Ești cam îndrăzneț, Diogene. **DIOGENE** (abia acum îl privește, suride) : Cam ? Parcă spuneai că mă prețuiești.

ALEXANDRU : Văd că nu ți-e teamă de mine.

DIOGENE : Ești bun sau rău ?

ALEXANDRU : Să spunem că-s bun.

DIOGENE : Cînc se teme de un om bun ? **ALEXANDRU** (văzînd că Diogene și-a în-tors privirile de la el, face un ocol și îi apare în față) : Te bucuri de soare, Diogene.

DIOGENE : Ceca ce nu poți face tu, Alex-andru. Ești mult prea ocupat cu uciderea oamenilor.

ALEXANDRU : Eu nu ucid. Eu înving. Îi înving pe bărbați.

DIOGENE : Pe bărbați îi înving eu. Cu pu-terea minții. Tu îi învingi pe sclavi.

ALEXANDRU : Disprețul tău, bătrîne, nu mă poate ajunge. Sînt prea sus.

DIOGENE (ca un fel de oracol, căci, se știe, Diogene, la aproape nouăzeci de ani, și Alex-andru, la aproape treizeci și trei de ani, vor muri în aceeași zi) : Într-o zi, ai să fii jos, alături de mine. Iar din ziua aceea n-au să te mai ajungă nici disprețul, nici adorația oamenilor, ci numai frîgul mare al nopții.

ALEXANDRU : Ce te-a apucat, bătrîne pa-lavragiu ? Ești beat ?

DIOGENE : Nu, tinere. Spre deosebire de tine, nu beau decît apă chioară. Am vrut doar să-ți spun că disprețul meu ar trebui să te ajungă și chiar să te bucure. E un semn că ești viu.

ALEXANDRU : Un luptător nu are timp să se gîndească la moarte.

DIOGENE : Pentru asta, da, te invidiez. E cel mai minumat lucru : să trăiești și să nu ai timp să te gîndești la moarte !

ALEXANDRU : Dacă vrei, te iau în suita mea.

DIOGENE : Eu nu sînt luptător.

ALEXANDRU : Ești filozof. Ce poate fi mai desăvîrșit decît un cap de aur alături de un braț de fier ?

DIOGENE (clîpînd vesel) : Numai că brațul de fier poate tăia într-o zi capul de aur.

ALEXANDRU (se prînde în joc) : Pentru asta capul tău e de aur. Ca să nu se lase tăiat.

DIOGENE (continuînd jocul) : N-aș vrea, Alexandre, să fiu eu primul care să încerce pe pielea lui supremația fierului asupra auru-lui.

ALEXANDRU (pune capăt jocului) : Am tăiat destule capete. N-aș rivni tocmai la capul prietenului meu.

DIOGENE : Haida de ! Sîntem și prieteni !

ALEXANDRU : Am putea fi.

DIOGENE : Ce naiba aveți toți că vreți să fiți prieteni cu mine ? ! Arăt eu a om care poate fi prieten ?

ALEXANDRU : Te-aș lua printre consilierii mei.

DIOGENE : Ca să prinzese și să cinez cînd vei tu ? Nu, mulțumesc. Prefer să stau cu burta la soare și să măninc sferlă cînd vreau eu.

ALEXANDRU : Cere-mi orice favoare.

DIOGENE : Să te dai nițeluș la o parte, că-mi ții umbră.

ALEXANDRU (se dă la o parte) : Poftim, ți-am făcut favoarea. (Pauză.) Sint cam mulți cei care-și bat joc de tine, Diogene.

DIOGENE : Și ce-mi pasă ? Dacă și-ar bate joc de tine, i-ai tăia pe loc. Numai un om liber își poate îngădui să nu-i pese de bâtaia de joc a celorlalți.

ALEXANDRU (ride) : Liber ? Într-o lume care se află la picioarele mele ?

DIOGENE : Și eu par a fi la picioarele tale, așa cum mă affu acum, întins pe nisip, în fața unui Alexandru falnic și frumos ca un zeu. Dar dacă ai vrea să-ți continui drumul, ai călea pe mine sau m-ai ocoli ?

ALEXANDRU : Te-aș ocoli, firește.

DIOGENE : Vezi ? Eu pot să nu țin seama de prezența ta, în timp ce tu, cit ești de împărat și de învingător al bunii, trebuie să ții seama de prezența mea, chiar și numai pentru faptul că, pentru a-ți continua drumul, ai fi silit să mă ocolești.

ALEXANDRU (se îndispune) : Ca să nu-mi murdăresc sandalele.

DIOGENE (cu o față de copil) : Sau ca să nu-ți scrîntești piciorul.

ALEXANDRU : Chiar îți place să trăiești în mizerie ?

DIOGENE : Asta numești tu mizerie ? Nisipul e al meu, soarele e al meu, aerul e al meu. Nimeni nu mi le poate lua. În timp ce întinderile pe care le stăpînești tu, ori-cînd îți pot fi luate înapoi.

ALEXANDRU : Eu am cucerit ceea ce am.

DIOGENE : Și crezi că merita osteneala, cînd, iată, poți avea totul de-a gata ?

ALEXANDRU : Ți se pare atît de grozav să trăiești din mila oamenilor ?

DIOGENE : Ți se pare atît de grozav să trăiești din frica oamenilor ?

ALEXANDRU : Frica e însoțită de respect.

DIOGENE : Și de ură.

ALEXANDRU : Poate. Mila, în schimb, e întotdeauna însoțită de dispreț.

DIOGENE : E mai sănătos disprețul, crede-mă, decît ura. Disprețul nu ucide.

ALEXANDRU : Dacă ai veni cu mine, ar ști toată omenirea, azi și mai tirziu, că Diogene a fost alături de cel mai mare dintre regii tuturor timpurilor.

DIOGENE : Ca o ciupercă alături de un stejar.

ALEXANDRU : Într-o zi ai să mori și nu se va ști cine ai fost, cînd și cum ai murit.

DIOGENE : Se va ști că l-am sicut puțin pe marele Alexandru și că am murit ca un ciine la atîtea zile, sau luni, sau ani înainte sau după moartea celui mai mare dintre regii tuturor timpurilor. Sau, poate, chiar în aceeași zi.

ALEXANDRU (se amuză, ca la o glumă) : Prin urmare, tot vei fi legat de mine.

DIOGENE (se amuză și el) : După moarte, pot să mă lege și de un broscoi, tot una e. Acum sint însă liber de lume, de Alexandru, de moarte ca și de viață.

ALEXANDRU : Dacă le-aș porunci soldaților mei să te lege și să te facă sclavul regelui lor, n-ai mai fi liber.

DIOGENE : Libertatea nu e a mîinilor și a picioarelor.

ALEXANDRU : Și dacă i-aș pune să te omoare ?

DIOGENE : O, abia atunci aș fi liber !

ALEXANDRU : Văd că nu-ți pasă de nimic.

DIOGENE : De ce te-ai întristat ? Fiîndcă ție îți pasă ?

ALEXANDRU (după o clipă de tăcere) : Da, fiîndcă mie trebuie să-mi pese.

DIOGENE : Bietul de tine ! (Se ridică în picioare.) Cîte griji, cîte chinuri, ce povară grea trebuie să porți în spate pe toate drumurile astea prăfuite ale lumii ! Mi-e milă de tine, Alexandru !

ALEXANDRU (se așază pe nisip) : Și mie mi-e milă de mine, Diogene. (Îl privește pe filozof cu un fel de tandrețe filială.) Dacă n-aș fi Alexandru, știi ce-aș vrea să fiu ?

DIOGENE : Ce ?

ALEXANDRU : Diogene.

9. DEZORDINE ȘI ÎMPĂCARE (II)

Lingă butoiul-univers, Diogene și Pasiphon.

DIOGENE : De ce-ai venit ?

PASIPHON : Ca să-mi văd prietenul.

DIOGENE : Vrei să-mi aduci aminte, prin prezența ta, de binele pe care ți-l datorez ? Sau vrei să-mi sechestrezi locuința ?

PASIPHON (îl privește mirat, apoi izbucnește) : Diogene, ești un pore !

DIOGENE (realmente încântat) : Insfirșit, un om care nu mă ia în tragic ! Bravo, Pasiphon, asta era cuvântul ! Sint un pore și aș fi mîndru de condiția mea de pore, dacă n-aș ști că sint, înainte de toate, ciune. Ce face bătrînul Aristodem ?

PASIPHON : Îți duce dorul.

DIOGENE : Cred și eu. Îi lipsește obiectul marii sale generozități. De cîte ori mă gîndesc la mîrinimia lui Aristodem, sint cîă îngheț. E ceva care-mi scapă, ceva despre care nu știu tot și care mă scoate din sărite.

PASIPHON : Îl bănuiești de fățarnicie ?

DIOGENE : De prea multă inteligență. E calitatea oamenilor foarte buni sau foarte răi.

PASIPHON : Crezi că nu ține la tine ?

DIOGENE : Dimpotrivă, cred că ține prea mult la mine, iar cîind ții prea mult la cineva și, pe deasupra, mai ești și prea inteligent, faci orice ca să-l obții, să-l menții, să nu-l pierzi.

PASIPHON : Nu te-nțeleg.

DIOGENE : Nici eu nu mă-nțeleg. Mă înțreb însă, uneori : oare Aristodem i-ar fi spin-

zurat pe cei doi ticăloși dacă n-ar fi știut dinainte că ei erau ucigașii Chitaristului ?

PASIPHON : Poate că a știut. Lui îi spuneau tot ce făceau.

DIOGENE : În cazul asta, Aristodem, știind că sint nevinovat, i-ar fi lăsat pe judecători să mă condamne la moarte, dacă eu refuzam să accept tirgul ?

PASIPHON : Aristodem e un om învechit și ambițios, dar nu o lepădătură.

DIOGENE : Și totuși... m-a făcut să cred că mă așteaptă moartea, numai ca să mă aducă în casa voastră.

PASIPHON : Îți pare rău că ai stat la noi ? Gîndește-te : eu sint totuși creația ta.

DIOGENE : Poate că te-am creat într-adevăr, dar am pierdut pe altele. (Își dă seama că nu are rost să continue, retează.) Cum îți merg treburile ?

PASIPHON : Încerc să schimb din rădăcină legile și sistemul lor de aplicare.

DIOGENE : E mai potrivit să te ocupi întîi de frunze, ramuri, tulpină și mai tirziu să smulgi rădăcina...

PASIPHON (se încălzește) : Trebuie să facem ordine în cetate, Diogene ! De ce crezi că ne-au răscolit toate neamurile praful drumurilor ? Fîndcă nu mai știu cine sintem. Ne-am pierdut deprinderca de a mînuî armele și unelte, dar ne-am pierdut și mîn-

dria de cetățeni ai acestei țări. Trebuie să terminăm mai întâi cu trîntorii!

DIogene: Ca să termini cu ei, vei începe cu mine.

PASIPHON: Diogene, să lăsăm glumele! Oamenii ca tine sînt dintre cei mai folositori societății. De la tine vor învăța tinerii binele, respectul adevărului, al spiritului omenesc, al libertății.

DIogene: Nătărăule! Pe mine ți-ai găsit tu să mă faci profetul renașterii ateniene? Vrei să-i adun pe atenieni în jurul meu și să le vindei urechile ca nebunul acela de Demosthene? Cară-te de aici, dacă nu vrei să te alung cu pietre.

PASIPHON (nepăsător la amenințările lui Diogene): Nu trebuie să-i aduni tu pe oameni. Ar veni și singuri să te așulte.

DIogene (se înfurie de-a binelea): Ascultă, Pasiphon, ascultă, dobitoace, dacă ai venit cu gândul să-mi dai o slujbă la stat, atunci pleacă iute, pînă nu mi-am înfipt colții în tine. Nu-ți băga degetele în gura unui ciine turbat! Vrei să fii prieten, sau să devinîm complici?

PASIPHON: Tu ce vrei?

DIogene: Să mă lași în butoiul ăsta și să-ți vezi singur de salvarea patriei. Mă... **PASIPHON**: Taci!

DIogene: ...pe lumea asta a voastră! Ce nevoie aveți voi de mine și ce nevoie am eu de voi? Hai să ne lăsăm în pace și ai să vezi ce bine o să trăim, și voi, și eu.

PASIPHON (grav): Diogene, m-am săturat de pacea asta a ta, care pute a trîndăvie și lașitate! Te-ai născut dintr-un om, nu dintr-un butoi și nu poți trăi numai pentru ăsta (arată butoiul), cîtă vreme în jurul tău sînt atîția oameni care au nevoie de tine.

DIogene (ridică din umeri): Dar n-am eu nevoie de ei.

PASIPHON (înverșunat, ridică vocea): E o minciună pe care ai născocit-o ca să poți rămîne de-o parte, să privești, să-ți bați joc de toți și să nu faci nimic! (Urlă) Ești un mincinos și un laș!

DIogene (în lipsă de argumente, tipă isteric): Să nu tipi la mine!

PASIPHON (calm): Diogene, crede-mă, nu poți rămîne în lumea asta a ta. (Arată butoiul.) E prea mică. Într-o bună zi ai să te sufoci.

DIogene (tresare violent): De unde știi?

PASIPHON (uimit): Ce anume?

DIogene: Ți-am spus eu ceva?

PASIPHON: Despre ce?

DIogene (răsufală ușurat): Prin urmare, nu ți-am spus.

PASIPHON: Nu știam că ai secrete față de mine.

DIogene: Unul singur.

PASIPHON (încruntat): Așadar, n-ai avut încredere deplină în prietenia mea.

DIogene (evită discuția): Asta-i altceva, băiatule, eu totul altceva. (Își desface brațele.) Iată, recunosc că sînt un porc! (Încordarea dispare brusc, rid amîndoi.)

PASIPHON (rîzînd): Și care-i, de fapt, secretul?

DIogene (afiat acum în cu totul altă stare de spirit): Secretul morții mele.

PASIPHON (rîzînd): Ai și murit?

DIogene: Nu, neghiobule! Cînd voi socoti eu că e cazul să mor, dar numai cînd voi crede eu de cuvință, am să-mi opresc respirația și...

PASIPHON (preocupat de latura tehnică): Îți astupi gura și nasul?

DIogene (nu iese din domeniul tehnice): Prostii! Refuz să mai respir și nu mai respir.

PASIPHON: Imposibil! Pentru asta ți-ar trebui o voință supraomenească. Nici un om nu-și poate porunci să nu mai respire.

DIogene: Nu-i o chestiune de voință, ci de armonie. Cînd spiritul ajunge în deplină armonie cu trupul, se poate orice.

PASIPHON (ride): Secretul ăsta al tău e cea mai mare bazaconie din cîte am auzit!

DIogene (ride și el): Ai dreptate. (Brusc, devine grav) Dar așa va fi!

(Și așa a și fost, spun cronicarii.)

PASIPHON: Nu e prea devreme să discutăm despre moarte?

DIogene: Dacă nu discutăm acum, mai tîrziu o să ne fie teamă.

(Se apropie un grup în care îi recunoaștem pe vechii prieteni ai lui Pasiphon. Între ei, Crates și Hipparhia)

CRATES: Diogene și Pasiphon! Nici nu puteam spera la o întîlnire mai tulburătoare!

PASIPHON: Salut, Crates!

DIogene (se apropie, electrizat): Hipparhia!

HIPPARHIA (nemișcată): Iartă-mă, Diogene!

PASIPHON (plin de elan): Prieteni, acum vom putea...

CRATES (îl intrerupe): Lasă, Pasiphon! (Arătînd spre Diogene și Hipparhia.) Oamenii aceștia au ceva să-și spună.

(Crates și Pasiphon se îndepărtează și intră în grupul prietenilor. Dialogul dintre Diogene și Hipparhia se desfășoară alb, fără, aparent, nici o umbră de încordare.)

DIogene: Ai știut că sînt aici?

HIPPARHIA: Am simțit.

DIogene: Rămii cu mine?

HIPPARHIA: Sînt măritată. Cu Crates.

DIogene: E un băiat bun. Și are minte de filozof.

HIPPARHIA: Da, e băiat bun și are minte de filozof.

DIogene: Vă iubiți?

HIPPARHIA: Nu pot să-ți răspund.

DIogene: E vina mea. Ar fi trebuit să te chem.

HIPPARHIA: Nu ai nici o vină. Dacă n-ai fi putut trăi fără mine, m-ai fi chemat.

DIogene: Crezi că nu te-am iubit?

HIPPARHIA: Ochii mei sînt ușați de cîte lacrimi am plîns. Sînt pustie și searbădă ca o insulă de cretă.

DIogene : N-am dorit să mă vezi sclav.
HIPPARCHIA : Orgoliul tău a fost mai puternic decât dragostea.

DIogene : Greșești : nu e orgoliu, e o idee.
HIPPARCHIA : O idee poate fi mai presus de dragoste ?

DIogene : O singură idee poate fi mai presus de orice : ideea libertății.

HIPPARCHIA : Eu n-am avut nimic mai presus de dragoste.

DIogene : Tu nu ești Diogene.

HIPPARCHIA : E adevărat : eu nu sînt Diogene. Eu sînt o femeie-vrease. Oamenii nu trăiesc numai pentru dragoste. Eu m-am uscat fiindcă am trăit numai pentru dragoste.

DIogene : De ce-o spui cu dușmănie ? Dragostea e ideea ta, așa cum libertatea e ideea mea.

HIPPARCHIA : Nu-ți dai seama că această idee m-a distrus ?

DIogene : Toate ideile mari distrug. Hipparchia. Pentru o idee m-am lepădat de prietenii și m-am întors la butoiul meu.

HIPPARCHIA : În noaptea aceea a fost butoiul nostru.

DIogene : Fîndcă ideea mea și ideea ta intraseră în armonie. (Brusc, se deconectează.) Fir-ar să fie de treabă ! Am să-mi revizuiesc însemnările cu privire la muzică, geometrie și astronomie. Se pare că m-am înșelat ca un bleg. Uite, pentru a doua oară vorbesc astăzi despre armonie, dar am scris că e o timpenie. Iată cît de îngrozitor pot să mă-nșel !

HIPPARCHIA : Poate că te-ai înșelat și în altele.

DIogene : Nu mă înșel decât în lucrurile neimportante. În fond, ce le pasă oamenilor dacă muzica, geometria sau astronomia sînt folositoare ? Principalul e că ele există.

HIPPARCHIA : Diogene, dacă-mi spui să rămîn cu tine, rămîn. Pentru totdeauna.

DIogene : Și Crates ?

HIPPARCHIA : Crates va înțelege. M-a înțeles întotdeauna.

DIogene : Mai mult decât mine ?

HIPPARCHIA : Da, mai mult, Diogene ! (Cu disperare.) Te rog, în genunchi te rog, spune-mi să rămîn !

DIogene : Hipparchia, tu ce crezi : nu-i așa că muzica, geometria, astronomia ne dezvăluie armonia universului nostru cel dinăuntru și cel din afară ? Trebuie să schimb tot ce am scris. Adevărul este exact pe dos. (Hipparchia îl privește cu infinită dragoste și, fără să rostescă o vorbă, se îndepărtează. Diogene începe să-și scarpine cu furie bărbă, ca întotdeauna cînd se simte încoțit de gânduri contradictorii. Ceilalți se apropie. Diogene le face semn să plece.) Astăzi vreau să rămîn singur. Am de lucru. Trebuie să corectez

niste greșeli pe care le-am făcut. Hai, pleacăți, lăsați-mă singur ! (Grupul se îndepărtează. Diogene vine încet spre noi. Are ochii tulburi, cîndați.) Treceam ca orbii pe lingă lumină, dar ne dăm seama de asta abia cînd ne întoarcem în întunerie. (Se uită parcă într-un punct fix, sau parcă nicăieri.) Cînd am plecat atunci, cu mantaua ta pe umeri, am plecat greșit, înțelegi, la fel de greșit ca pe vremuri, cînd ne-am apucat amîndoi să fabricăm bani falși. Am pornit să caut un om, și nu mi-am dat seama, nenorocitul de mine, că fiecare om poate să fie sau poate să nu fie cel pe care-l caut, în timp ce dincolo de mine există oamenii, toți, urîți și frumoși, proști și înțelepți, oamenii ăștia care, fără știrea lor, mi-au construit un butoi în care să locuiesc și să mă răsfaț cu ideea mea de libertate, oamenii ăștia care îmi fac rău și bine, mă iubesc și mă urăsc, fiindcă sînt ca ei. Pe oamenii ăștia îi căutam, bătrîne, dar n-am știut... De ce m-ai lăsat să cred că pot trăi fără oameni ? De ce, tată ? Am plecat greșit, iar acum sînt exact în locul de unde am plecat, și va trebui să plec din nou. De ce te-ai întors, caraghiosule, imbecilule, neputinciosule, în locul din care ai plecat ? M-am întors altfel. Cum altfel ? Mai plin. O, împotriva, așa spune mai gol. Te lauzi că-i iubești pe oameni, dar n-ai fost în stare să iubești un om, un singur om. Asta nu are nici o importanță : ideea de iubire este cîștigul meu. Ideea ? Ce să faci cu o idee în pustiu ăsta ? Ai ucis înții tot ce aveai pipăibil și respirabil și te-ai transformat într-o idee-om, Platon, iar începi cu bazaconiile tale ? Nu vreau să te jignesc, dar tu, Diogene, te-ai irosit fără nici un sens pe pămîntul ăsta, fiindcă n-ai știut ce vrei. Acum știu. Ce știi, omule, ce știi ? Știi că am greșit. Și ce-ai să faci ? De ce trebuie să le știu pe toate dinainte, de ce trebuie să devin propriul meu sclav, sclavul științei și al vinovăției mele ? De ce să nu pot trăi ca să știu ? Lasă-mă, te rog, lasă-mă să descopăr singur ! Îmi cunoșc fiecare pas, am să plec pe urma lor... Hei, Crates, Pasiphaon, veniți înapoi ! Hipparchia ! Am nevoie de voi, oameni, nu pricepeți ??! Recunoșc, ați avut dreptate... Nu se poate trăi așa, ca un cîine... Și tu, Platon, ai avut dreptate... Dacă nu vă întoarceți, am să mă-ntorc eu la voi... Da, e adevărat, m-a copleșit orgoliul, dar... Ești... Să nu mă mai insulti, că nu mai rabd ! A, nu, n-am vrut să te insult, Diogene. Ești cam obosit, atîta tot...

(S-a înserat și s-a făcut răcoare. Diogene își strînge mantaua în jurul trupului. Din depărtare, nevăzută de Diogene, se apropie femeia care i-a oferit un pat pentru toată viața.)